

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Глухівський національний педагогічний університет
імені Олександра Довженка

Тетяна Самусь, Богдан Вовк, Віталій Опанасенко,
Євгеній Маринченко, Валентина Ющенко

**Методичні
рекомендації до
виконання курсових
робіт з методики
професійного
навчання**

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Глухівський національний педагогічний університет
імені Олександра Довженка

Автори:

Тетяна Самусь, Богдан Вовк, Віталій Опанасенко,
Євгеній Маринченко, Валентина Ющенко

Навчально-методичний посібник

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
ДО ВИКОНАННЯ КУРСОВИХ РОБІТ З
МЕТОДИКИ ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ

для здобувачів спеціальності А5 Професійна освіта
спеціалізації А5.37 Аграрне виробництво, переробка сільськогосподарської
продукції та харчові технології, А5.31 Будівництво та зварювання,
А5.36 Технологія виробів легкої промисловості

УДК 378.147.091.33 - 027.22]:377(075.8)

М 54

*Рекомендовано до друку та розповсюдження вченою радою
Глухівського національного педагогічного університету
імені Олександра Довженка
(протокол № 10 від 29 квітня 2026 р.)*

Рецензенти:

Ребенок В. М. – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри професійної освіти та безпеки життєдіяльності Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка;

Гричаник Н. І. – кандидат педагогічних наук, доцент, керівник навчального відділу Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка.

Автори:

Самусь Т. В., канд. пед. наук, доцент, завідувач кафедри професійної освіти та технологій сільськогосподарського виробництва;

Вовк Б. І., канд. пед. наук, доцент кафедри професійної освіти та технологій сільськогосподарського виробництва;

Опанасенко В. П., канд. пед. наук, доцент кафедри професійної освіти та технологій сільськогосподарського виробництва;

Маринченко Є. О., доктор філософії, доцент кафедри професійної освіти та технологій сільськогосподарського виробництва;

Ющенко В. М., асистент кафедри професійної освіти та технологій сільськогосподарського виробництва.

Методичні рекомендації до виконання курсових робіт з методики професійного навчання : навчально-методичний посібник / Самусь

М 54 Т. В., Вовк Б. І., Опанасенко В. П., Маринченко Є. О., Ющенко В. М. Глухів: Глухівський НПУ ім. О.Довженка, 2026. 85 с.

ISBN 978-966-376-151-0

У навчально-методичному посібнику подано методичні рекомендації щодо виконання курсових робіт з методики професійного навчання. Розкрито вимоги до структури, змісту та оформлення курсової роботи, наведено рекомендації щодо організації наукового дослідження здобувачів вищої освіти, підготовки доповіді та захисту результатів дослідження.

УДК 378.147.091.33 - 027.22]:377(075.8)

ISBN 978-966-376-151-0

© Глухівський НПУ ім. О.Довженка, 2026

© Самусь Т. В., Вовк Б. І., Опанасенко В. П.,
Маринченко Є. О., Ющенко В. М., 2026

ЗМІСТ

ВСТУП	6
1. ЗАГАЛЬНІ ВИМОГИ ДО КУРСОВОЇ РОБОТИ	8
2. ВИБІР ТЕМИ ТА ОРГАНІЗАЦІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ	12
3. СТРУКТУРА ТА ЗМІСТ КУРСОВОЇ РОБОТИ	16
3.1. Загальна структура курсової роботи.....	16
3.2. Вступ. Визначення об'єкта, предмета, мети та завдань курсової роботи.....	17
3.3. Теоретичний розділ курсової роботи.....	25
3.4. Методичний (практичний) розділ курсової роботи	27
3.5. Висновки до курсової роботи.....	30
3.6. Список використаних джерел.....	31
3.7. Додатки.....	31
4. ВИМОГИ ДО ОФОРМЛЕННЯ КУРСОВОЇ РОБОТИ	32
4.1. Загальні вимоги до технічного оформлення.....	32
4.2. Оформлення таблиць, ілюстрацій, рисунків.....	34
4.3. Оформлення формул, переліків, скорочень.....	35
4.4. Вимоги до цитування використаних джерел.....	36
4.5. Вимоги до оформлення додатків	38
5. АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ ПІД ЧАС ВИКОНАННЯ КУРСОВОЇ РОБОТИ	38
5.1. Основні принципи академічної доброчесності.....	38
5.2. Вимоги до оригінальності тексту курсової роботи.....	39

5.3. Використання штучного інтелекту в освітній діяльності: дозволені та недопустимі практики.....	43
6. ПОРЯДОК ПОДАННЯ ТА ЗАХИСТУ КУРСОВОЇ РОБОТИ.....	46
6.1. Подання і захист курсової роботи.....	46
6.2. Вимоги до доповіді та презентації захисту результатів курсового дослідження.....	47
6.3. Критерії оцінювання курсової роботи.....	49
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	54
ДОДАТКИ.....	57
Додаток А. Орієнтована тематика курсових робіт	58
Додаток Б. Зразок план-графіку виконання курсової роботи.....	60
Додаток В. Зразок оформлення титульного аркуша	62
Додаток Г. Зразок оформлення змісту курсової роботи	63
Додаток Д. Зразок оформлення переліку умовних позначень, символів, скорочень.....	64
Додаток Е. Зразок оформлення вступу курсової роботи	65
Додаток Ж. Зразок оформлення експериментальної частини дослідження курсової роботи.....	68
Додаток К. Зразок оформлення висновків курсової роботи.....	72
Додаток Л. Зразок оформлення списку використаних джерел.....	74
Додаток М. Приклад доповіді за темою курсової роботи.....	79
Додаток Н. Практичні поради, наукова фразеологія під час написання курсової роботи.....	81

ВСТУП

У системі підготовки майбутніх педагогів професійного навчання важливе місце посідає науково-дослідна діяльність здобувачів вищої освіти. Вона сприяє поглибленню фахових знань, розвитку аналітичного мислення та формуванню здатності до самостійного розв'язання педагогічних і методичних завдань. Однією з основних форм такої діяльності є курсова робота, виконання якої передбачає дослідження актуальних проблем професійного навчання та пошук ефективних шляхів їх вирішення.

Курсова робота з методики професійного навчання є важливим етапом професійної підготовки майбутніх педагогів професійного навчання. У процесі її виконання студенти поглиблюють знання з педагогіки, психології, професійної педагогіки та методики професійного навчання, а також опановують основи педагогічного дослідження. Водночас вони набувають досвіду аналізу освітнього процесу та розроблення методичних рішень щодо його організації у закладах професійної (професійно-технічної) та фахової передвищої освіти.

Виконання курсового дослідження сприяє формуванню професійної компетентності студентів. У процесі роботи здобувачі вчаться формулювати наукову проблему, визначати об'єкт і предмет дослідження, обґрунтовувати мету та завдання, добирати відповідні методи дослідження, аналізувати результати й формулювати висновки. Така діяльність формує дослідницьку, методичну та проєктувальну складові професійної компетентності, що є необхідними для ефективної педагогічної діяльності у закладах професійної (професійно-технічної) та фахової передвищої освіти.

Метою цих методичних рекомендацій є надання студентам системних орієнтирів щодо організації, виконання та оформлення курсової роботи з методики професійного навчання, сприяння формуванню їхніх дослідницьких і методичних умінь у процесі професійної підготовки.

Нормативно-правову основу розроблення методичних рекомендацій становлять такі документи:

- Закони України: «Про освіту», «Про професійну освіту» та «Про вищу освіту» [1, 13, 14];
- Статут Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка [2];
- Положення «Про організацію освітнього процесу в Глухівському національному педагогічному університеті імені Олександра Довженка» [3];
- Положення «Про курсові роботи в Глухівському національному педагогічному університеті імені Олександра Довженка» [4];

– Положення про дотримання принципів академічної доброчесності в Глухівському національному педагогічному університеті імені Олександра Довженка [5];

– Положення про наукове товариство студентів, аспірантів, докторантів і молодих вчених Глухівського національного університету імені Олександра Довженка [6];

– Положення про екзаменаційну комісію у Глухівському національному педагогічному університеті імені Олександра Довженка [7];

– Положення про контроль і оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти в Глухівському національному педагогічному університеті імені Олександра Довженка [8];

– Освітньо-професійна програма «Професійна освіта (Аграрне виробництво, переробка сільськогосподарської продукції)» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти [9].

– Освітньо-професійна програма «Професійна освіта (Будівництво та зварювання)» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти [10].

– Освітньо-професійна програма «Професійна освіта (Технологія виробів легкої промисловості)» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти [11].

Методичні рекомендації адресовано здобувачам першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальностей А5 Професійна освіта спеціалізацій А5.37 Аграрне виробництво, переробка сільськогосподарської продукції та харчові технології, А5.31 Будівництво та зварювання, А5.36 Технологія виробів легкої промисловості.

1. ЗАГАЛЬНІ ВИМОГИ ДО КУРСОВОЇ РОБОТИ

Курсова робота у підготовці майбутніх педагогів професійного навчання виступає важливим інструментом формування професійної компетентності. У процесі її виконання здобувачі освіти оволодівають основами педагогічного дослідження, методикою аналізу освітнього процесу, набувають умінь педагогічного проектування, що є складовими професійної діяльності викладача та майстра виробничого навчання.

Курсова робота – це самостійне навчально-наукове дослідження здобувача вищої освіти першого (бакалаврського) рівня, яке виконується з метою поглиблення, систематизації та практичного застосування знань із конкретної навчальної дисципліни або напряму підготовки. Курсова робота є важливою формою контролю рівня сформованості дослідницьких умінь студента, його здатності логічно, послідовно й аргументовано викладати результати власного наукового пошуку [7, 15].

Виконання курсової роботи заплановано на завершальному етапі вивчення дисципліни «Методика професійного навчання», відбувається відповідно до навчальних планів освітньо-професійної програм першого (бакалаврського) рівня вищої освіти та спрямовано на використання здобувачами всієї системи психолого-педагогічних знань з метою розв’язання актуального методичного завдання – підготовка здобувачів до роботи у закладах професійної (професійно-технічної) та фахової передвищої освіти. Курсова робота повинна продемонструвати готовність здобувача кваліфіковано розв’язувати поставлені в роботі завдання, робити аргументовані висновки й обґрунтовані пропозиції щодо запропонованих методичних проблем.

У процесі виконання курсової роботи студенти опановують методику педагогічного дослідження, формують дослідницьку складову професійної компетентності та набувають досвіду педагогічного аналізу, моделювання й проектування освітнього процесу.

Завданнями курсової роботи є:

- поглиблення та систематизація теоретичних знань у галузі професійного навчання;
- вивчення передового методичного досвіду з розробки уроків різних типів у ЗП(ПТ) та ФПО;
- вивчення та аналіз науково-педагогічної, методичної літератури;
- розроблення методики впровадження заходів, необхідних для досягнення поставленої мети;
- апробація методичних розробок;
- розвиток вмінь аналізувати, узагальнювати і робити висновки, пропозиції та рекомендації щодо розв’язання проблеми;
- формування дослідницької, методичної та проєктувальної складових професійної компетентності майбутнього педагога професійного навчання;
- формування вмінь оформляти результати дослідження у вигляді методичних рекомендацій, фрагментів уроків, навчальних посібників, тощо.

– оволодіння дидактико-методичною групою вмінь з основ професійної діяльності викладача.

Актуальність тематики, практична значущість курсової роботи та творча самостійність у процесі її виконання сприятимуть адаптації майбутнього педагога професійного навчання до здійснення методичної діяльності.

Вдале виконання та захист курсової роботи сприяють формуванню компетентностей і досягненню програмних результатів навчання, визначених державним стандартом [12] та освітньо-професійними програмами першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності А5 Професійна освіта А5.37 Аграрне виробництво, переробка сільськогосподарської продукції та харчові технології; А5.31 Будівництво та зварювання; А5.36 Технологія виробів легкої промисловості [9–13].

Результатом виконання курсової роботи є формування низки компетентностей:

Інтегральна компетентність. Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми в професійній освіті, що передбачає застосування певних теорій і методів педагогічної науки та інших наук відповідно до спеціалізації і характеризується комплексністю та невизначеністю умов.

Загальні компетентності:

ЗК 3. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК 5. Здатність приймати обґрунтовані рішення.

ЗК 6. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.

ЗК 7. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК 10. Здатність виявляти ініціативу та підприємливість.

Спеціальні (фахові) компетентності:

ФК 1. Здатність застосовувати освітні теорії та методології у педагогічній діяльності.

ФК 3. Здатність керувати навчальними/розвивальними проектами.

ФК 4. Здатність спрямовувати здобувачів освіти на прогрес і досягнення.

ФК 5. Здатність використовувати сучасні інформаційні технології та спеціалізоване програмне забезпечення та інтегрувати їх в освітнє середовище.

ФК 6. Здатність реалізовувати навчальні стратегії, засновані на конкретних критеріях для оцінювання навчальних досягнень.

ФК 9. Здатність здійснювати професійну діяльність з дотриманням вимог законодавства, стандартів освіти та внутрішніх нормативних документів закладу освіти.

ФК 11. Здатність використовувати у професійній діяльності основні положення, методи, принципи фундаментальних та прикладних наук.

ФК 13. Здатність управляти комплексними діями/проектами, відповідати за прийняття рішень у непередбачуваних умовах та професійний розвиток здобувачів освіти і підлеглих.

ФК 14. Здатність збирати, аналізувати та інтерпретувати інформацію (дані)

відповідно до спеціалізації.

Виконання курсової роботи забезпечує досягнення таких програмних результатів навчання:

Програмні результати навчання:

ПРН 02. Володіти інформацією чинних нормативно-правових документів, законодавства, галузевих стандартів професійної діяльності в установах, на виробництвах, організаціях сфери аграрного виробництва та переробки сільськогосподарської продукції.

ПРН 03. Аналізувати суспільно й особистісно-значущі світоглядні проблеми, усвідомлювати цінність захисту незалежності, територіальної цілісності та демократичного устрою України.

ПРН 04. Розуміти особливості комунікації, взаємодії та співпраці в міжнародному культурному та професійному контекстах.

ПРН 05. Володіти культурою мовлення, обирати оптимальну комунікаційну стратегію у спілкуванні з групами та окремими особами.

ПРН 07. Аналізувати та оцінювати ризики, проблеми у професійній діяльності й обирати ефективні шляхи їх вирішення.

ПРН 08. Самостійно планувати й організувати власну професійну діяльність і діяльність здобувачів освіти і підлеглих.

ПРН 09. Відшукувати, обробляти, аналізувати та оцінювати інформацію, що стосується професійної діяльності, користуватися спеціалізованим програмним забезпеченням та сучасними засобами зберігання та обробки інформації.

ПРН 12. Уміти проектувати і реалізувати навчальні/розвивальні проекти.

ПРН 13. Застосовувати у професійній діяльності сучасні дидактичні та методичні засади викладання навчальних дисциплін і обирати доцільні технології та методики в освітньому процесі.

ПРН 14. Володіти навичками стимулювання пізнавального інтересу, мотивації до навчання, професійного самовизначення та саморозвитку здобувачів освіти.

ПРН 15. Діагностувати, прогнозувати, забезпечувати ефективність та корегування освітнього процесу для досягнення програмних результатів навчання і допомоги здобувачам освіти в реалізації індивідуальних освітніх траєкторій.

ПРН 18. Розв'язувати типові спеціалізовані задачі, пов'язані з вибором матеріалів, виконанням необхідних розрахунків, конструюванням, проектуванням технічних об'єктів у предметній галузі аграрного виробництва та переробки сільськогосподарської продукції.

ПРН 19. Уміти обирати і застосовувати необхідне устаткування, інструменти та методи для вирішення типових складних завдань у галузі аграрного виробництва та переробки сільськогосподарської продукції.

ПРН 22. Застосовувати програмне забезпечення для e-learning і дистанційного навчання і здійснювати їх навчально-методичний супровід.

Зміст і структура курсової роботи мають відповідати загальноприйнятим *вимогам*, що висуваються до наукових праць. До основних із них належать:

1. Актуальність досліджуваної проблеми для сучасного етапу розвитку професійної освіти.

2. Наявність у роботі теоретичної та практико-орієнтованої складових.

3. Обґрунтованість і реалістичність запропонованих автором методичних рішень, їх відповідність актуальним потребам розвитку змісту та організації освітнього процесу у закладах професійної (професійно-технічної) та фахової передвищої освіти.

4. Дослідницька спрямованість роботи, що передбачає самостійний аналіз проблеми, використання наукових методів і формулювання обґрунтованих висновків.

5. Відповідність змісту та рівня виконання курсової роботи вимогам стандарту вищої освіти першого (бакалаврського) рівня зі спеціальності А5 Професійна освіта спеціалізації А5.37 Аграрне виробництво, переробка сільськогосподарської продукції та харчові технології, А5.31 Будівництво та зварювання, А5.36 Технологія виробів легкої промисловості.

6. Узгодженість назви роботи з її змістом, чітке визначення мети та спрямованості дослідження.

7. Логічність і послідовність викладу матеріалу, що спирається на ґрунтовну теоретичну підготовку автора з обраної тематики та враховує внутрішню логіку побудови теоретичного й методичного розділів курсового дослідження.

8. Достатня глибина наукового аналізу, аргументованість положень і висновків.

9. Комплексний аналіз нормативно-правових документів, методичних матеріалів, наукової та навчальної літератури, а також узагальнення передового педагогічного досвіду з подальшим обґрунтуванням отриманих результатів.

10. Наукова коректність і грамотність викладу матеріалу, відповідність тексту нормам сучасної української літературної мови та основним положенням професійної педагогіки й методики професійного навчання.

11. Відповідність обсягу та змісту роботи встановленим вимогам, а також наявність узагальнювальних висновків після кожного розділу.

12. Дотримання принципів академічної доброчесності, що передбачає самостійність виконання дослідження, належне цитування використаних джерел і недопущення плагіату.

13. Належне оформлення курсової роботи відповідно до встановлених вимог.

Основні етапи роботи здобувача освіти над курсовою роботою

1. Підготовчий етап:

1. Вибір теми курсової роботи, узгодження її з керівником.

2. Складання попереднього плану дослідження та індивідуального робочого графіка його виконання, після попереднього ознайомлення з науково-методичною літературою за темою курсової.

3. Вивчення і аналіз літератури з теми дослідження. Окреслення основних завдань науково-дослідної роботи. Формулювання наукового апарату дослідження (визначення мети, об'єкта, предмета, завдань, методів дослідження).

II. Основний етап (пов'язаний безпосередньо з роботою над змістом дослідження):

1. Написання теоретичної частини курсової роботи – логічно послідовний аналіз наукових джерел із проблеми дослідження.

2. Підготовка та проведення практичного дослідження, інших емпіричних методів дослідження, обробка результатів, написання практичної частини курсової роботи.

3. Систематизація та попередній аналіз результатів дослідження з підготовкою робочого варіанта тексту, який надалі може бути уточнений і доопрацьований відповідно до рекомендацій наукового керівника.

III. Завершальний етап (оформлення курсової роботи): впорядкування підготовлених матеріалів, представлення їх у розгорнутому вигляді відповідно до правил оформлення.

Написання тез доповіді/статті за результатами дослідження. Публікація у збірнику тез конференції/науковому виданні.

IV. Перевірка курсової роботи науковим керівником, її рецензування. Робота обов'язково проходить перевірку на наявність текстових запозичень.

V. Підготовка до захисту і захист курсової роботи. Підготовка доповіді, презентації та захист роботи.

2. ВИБІР ТЕМИ ТА ОРГАНІЗАЦІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ

Вибір теми курсової роботи є одним із ключових етапів організації дослідження, оскільки саме тема визначає спрямованість наукового пошуку, логіку побудови роботи та глибину опрацювання теоретичних і практичних аспектів методики професійного навчання.

Перевага надається темі, що є актуальною для сучасної науки, відповідає пізнавальним можливостям здобувача освіти та передбачає можливість прояву творчої активності й наукової ініціативи на основі достатньої джерельної бази.

Здобувачу пропонується обрати тему курсової роботи (орієнтовна тематика курсових робіт див. додаток А) з числа запропонованих науковими керівниками кафедри, яка найбільше відповідає його інтересам і вподобанням або надати власну тему дослідження, якщо вона відповідає змісту навчальної дисципліни, спеціальності та вимогам кафедри [4].

Тематика курсових робіт з методики професійного навчання формується відповідно до освітньо-професійних програм «Професійна освіта (Аграрне виробництво, переробка сільськогосподарської продукції)», «Професійна

освіта (Будівництво та зварювання), «Професійна освіта (Технологія виробів легкої промисловості) підготовки здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, спрямована на дослідження проблем професійної освіти, удосконалення методики викладання спеціальних дисциплін та впровадження сучасних педагогічних і виробничих технологій у процес професійної підготовки.

Формування тематики курсових робіт ґрунтується на комплексному підході, що передбачає аналіз сучасних наукових досліджень і тенденцій розвитку галузі та сучасної педагогічної практики. При визначенні тем ураховується потреба узгодження теоретичних положень професійної педагогіки і дидактики з практикою професійної підготовки майбутніх фахівців, а також орієнтація на міждисциплінарні зв'язки, які сприяють оновленню змісту та форм організації освітнього процесу у ЗП(ПТ) та ФПО. Важливим є використання сучасних освітніх і виробничих технологій як засобу підвищення ефективності професійного навчання, залучення здобувачів освіти до проектної та дослідницької діяльності, участі в наукових і прикладних ініціативах.

У формулюванні теми не допускається використання скорочень, абревіатур і надмірно ускладненої термінології. Назва не повинна мати виразів: «Вивчення процесу...», «Дослідження шляхів ...», «Деякі питання...», «Матеріали до вивчення ...», «До питання ...» та ін.

Тематика курсових робіт затверджується щорічно до 15 вересня на засіданні кафедри після її перегляду та оновлення науково-педагогічними працівниками, яких, відповідно до навчального навантаження на поточний рік, призначено керівниками [4, с. 7].

Під час визначення теми курсової роботи варто орієнтуватися на пізнавальні та науково-дослідницькі інтереси здобувача освіти, наявність відповідної теоретичної основи й попередніх напрацювань. Не менш важливо оцінити можливість отримання необхідних матеріалів для написання курсової роботи у процесі проходження практики, актуальність і новизну обраної проблематики, достатність науково-інформаційної бази для її розроблення, а також зв'язок теми з майбутньою професійною діяльністю.

Під час визначення теми курсової роботи здобувачеві доцільно використати низку підходів, що допомагають обґрунтовано обрати напрям майбутнього наукового пошуку. Зокрема, варто:

- проаналізувати сучасний стан наукових досліджень у галузі методики професійного навчання, звернувшись до бібліотечних фондів, фахових наукових журналів та відкритих електронних пошукових систем наукових публікацій;

- ознайомитися з каталогами захищених дисертацій, присвячених проблемам методики професійного навчання;

- вивчити результати науково-дослідної діяльності викладачів кафедр спеціальності «Професійна освіта», а також їхні наукові публікації, розміщені у відкритих наукометричних і академічних ресурсах (Google

Scholar, Academia.edu, електронна бібліотека Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка: <https://surl.li/xljgsu> та ін.);

– звернутися за консультацією до майбутнього наукового керівника з метою визначення недостатньо досліджених проблем і питань, що мають актуальне значення для сучасної педагогічної практики.

Перш ніж розпочати писати курсову роботу, здобувачеві необхідно уважно прочитати та усвідомити тему свого майбутнього дослідження.

Науковими керівниками можуть бути доктори наук, професори, доктори філософії (кандидати наук), доценти. Для керівництва курсовою роботою призначається викладач освітнього компонента, з якого виконується наукове дослідження, або інший науково-педагогічний викладач відповідної кафедри, який має досвід практичної діяльності в окресленій галузі [4, с. 3].

Перевірка перебігу виконання курсової роботи або її частини є однією з найважливіших форм керівництва. Під час перевірки науковий керівник аналізує зміст поданого матеріалу, звертає увагу на виявлені помилки, неточності та недоліки, надає здобувачеві відповідні пояснення і рекомендації щодо їх усунення. У зв'язку з цим автор роботи зобов'язаний не рідше одного разу на два тижні подавати науковому керівникові підготовлені матеріали курсової роботи для контролю стану її виконання.

Перевірка здійснюється за заздалегідь встановленим графіком у визначені дні та години. Затвердження графіка виконання курсової роботи сприяє ефективній самоорганізації здобувача освіти. Це дає змогу своєчасно підготувати теоретичну і практичну частини роботи та залишити достатній час для її оформлення. Необхідно визначити напрями, завдання та зміст роботи, на основі чого складається план дослідження. Робота над планом – це важливий творчий та організуючий процес. Залежно від результатів розробки окремих питань план уточнюється, вдосконалюються його окремі частини.

Розроблений план-графік дослідження (додаток Б) забезпечує впорядкування завдань і змісту наукового пошуку, сприяє логічному та послідовному викладенню основних положень роботи, окреслює її структуру та відображає взаємозв'язок між окремими складовими і досліджуваними проблемами. Підготовлений план подається науковому керівникові курсової роботи для затвердження, після чого він здійснює подальший контроль за його реалізацією. Здобувач освіти має дотримуватися встановленого плану-графіка виконання курсової роботи. На завершальному етапі підготовки роботи, під час її остаточного оформлення, план дослідження трансформується у структурний елемент «Зміст» курсової роботи.

Розділи курсової роботи, підготовлені відповідно до визначеного графіка, необхідно послідовно подавати на перевірку науковому керівникові. З урахуванням його зауважень і рекомендацій матеріал доопрацьовується: уточнюється, доповнюється, скорочується або коригується. Не доцільно подавати на перевірку одразу весь текст роботи, оскільки після опрацювання

теоретичного розділу керівник може внести зауваження щодо обраного напрямку подальшого дослідження. У такому випадку виникне потреба істотно переглянути або переробити вже підготовлені матеріали.

Здобувач вищої освіти під час виконання курсової роботи повинен:

- обрати тему курсової роботи із запропонованого переліку або погодити власну тему в установленому порядку;

- ознайомитися з методичними рекомендаціями щодо виконання, оформлення та захисту курсової роботи;

- своєчасно розпочати роботу над курсовим дослідженням і дотримуватися встановленого графіка його виконання;

- узгодити з керівником основні складові дослідження, зокрема тему, мету, завдання, структуру та орієнтовний план роботи;

- самостійно опрацьовувати літературні джерела та добирати матеріал, необхідний для розкриття теми курсової роботи;

- виконувати курсову роботу самостійно, не допускаючи списування, плагіату чи інших форм академічної недоброчесності;

- дотримуватися принципів академічної доброчесності, правильно оформлювати цитування, посилання та список використаних джерел;

- систематично працювати над текстом курсової роботи, забезпечуючи логічність, змістовність і науковий характер викладу;

- під час розкриття змісту дослідження необхідно урахувати сучасні досягнення науки і техніки, використовувати передові методики наукових та експериментальних досліджень, приймати оптимальні рішення із застосуванням системного підходу;

- своєчасно подавати керівнику окремі частини роботи або завершений текст курсової роботи для перевірки та консультацій;

- урахувати зауваження керівника та вносити необхідні виправлення й доопрацювання;

- дотримуватися встановлених вимог до структури й оформлення курсової роботи;

- подавати завершену курсову роботу у визначені терміни відповідно до вимог кафедри;

- підготуватися до захисту курсової роботи, чітко знати зміст дослідження, його основні положення та висновки;

- особисто захищати результати своєї роботи, аргументовано відповідати на запитання та підтверджувати самостійність виконаного дослідження.

Здобувач вищої освіти, який виконує наукову роботу, має право:

- обирати тему курсової роботи із запропонованого кафедру або науковим керівником переліку відповідно до встановленого порядку;

- пропонувати власну тему дослідження, якщо вона відповідає змісту навчальної дисципліни, спеціальності та вимогам кафедри;

- отримувати консультації керівника щодо змісту, структури, методів дослідження, добору джерел та оформлення роботи;

- користуватися бібліотечними, інформаційними та електронними ресурсами Університету для підготовки дослідження;
- самостійно визначати підходи до розкриття теми в межах затвердженої тематики, мети та завдань роботи;
- висловлювати власну наукову позицію та формулювати самостійні висновки на основі опрацьованих джерел і проведеного дослідження;
- своєчасно дізнаватися про строки виконання, вимоги до курсової роботи, порядок подання та процедуру захисту;
- попередньо ознайомлюватися із зауваженнями наукового керівника та рекомендаціями щодо доопрацювання роботи;
- доопрацьовувати курсову роботу з урахуванням висловлених зауважень у межах установлених термінів;
- аргументовано відстоювати результати власного дослідження під час захисту курсової роботи;
- знати підстави виставлених балів за результатами перевірки та захисту курсової роботи;
- звертатися до завідувача кафедри або адміністрації у разі виникнення спірних питань щодо керівництва, оцінювання чи організації захисту курсової роботи [4, с. 4].

Відповідальність за рівень підготовки курсової роботи є спільною і покладається на здобувача вищої освіти та наукового керівника в межах їхніх повноважень. Здобувач відповідає за змістове наповнення дослідження, логічну структуру викладу, дотримання наукового стилю, грамотність тексту та відповідність оформлення встановленим вимогам. Науковий керівник відповідає за належний науково-методичний супровід виконання роботи, обґрунтованість наданих рекомендацій, а також організацію та контроль процесу її підготовки. Курсова робота виконується здобувачем самостійно з використанням консультацій керівника; у процесі підготовки студент інформує його про стан виконання окремих розділів і подає їх для обговорення та коригування.

3. СТРУКТУРА ТА ЗМІСТ КУРСОВОЇ РОБОТИ

3.1. Загальна структура курсової роботи

Курсова робота передбачає обґрунтування здобувачем вищої освіти актуальності та науково-практичної значущості обраної теми для педагогічної теорії й освітньої практики. У процесі її виконання визначаються об'єкт, предмет, мета та завдання дослідження, здійснюється аналіз стану досліджуваної проблеми з позицій педагогічної науки та сучасних підходів до розвитку й формування особистості. Важливим складником роботи є розкриття методичних аспектів обраної проблематики, а також узагальнення отриманих результатів і формулювання висновків на основі самостійного опрацювання наукових та методичних джерел.

Для досягнення належного наукового рівня дослідження всі його елементи мають бути логічно узгодженими між собою та належно аргументованими. З

огляду на це курсова робота повинна характеризуватися чітко визначеною структурою, яка формується відповідно до її плану та змістового наповнення.

Структура курсової роботи повинна містити такі елементи:

- титульний аркуш (додаток В);
- зміст (план роботи) (додаток Г);
- перелік умовних позначень, символів, скорочень (за потреби) (додаток Д);
- вступ (додаток Е);
- основна частина дослідження, яка складається з двох розділів (перший – теоретичний, другий – методичний, практичний) (додаток Ж) і підрозділів;
- висновки (додаток К);
- список використаних джерел (додаток Л);
- додатки (за необхідності).

Титульний аркуш

Титульний аркуш курсової роботи містить основні відомості про тему роботи, автора, наукового керівника, структурний підрозділ і кафедру, де виконувалося дослідження тощо. Зразок оформлення титульного аркуша надається в додатку В.

Зміст

Зміст як структурний компонент курсової роботи подають на початку виконання роботи. Він містить найменування та номери перших сторінок всіх розділів, параграфів, підпараграфів та пунктів, зокрема вступу, висновків, списку використаних джерел, додатків.

Прописними літерами пишуться слова: ЗМІСТ, ВСТУП, РОЗДІЛ, НАЗВИ РОЗДІЛІВ, ВИСНОВКИ, СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ, ДОДАТКИ. Назви параграфів пишуться малими літерами (крім першої, вона пишеться прописною літерою). Зазначені вимоги пред'являються й до тексту.

Заголовки у змісті повинні точно повторювати заголовки у тексті, і скорочення їх не допускаються.

Зразок оформлення змісту надається в додатку Г.

Перелік умовних позначень, символів, одиниць, скорочень і термінів

Якщо в курсовій роботі вжита специфічна термінологія, а також використано маловідомі скорочення, нові символи, позначення тощо, то їх перелік може бути поданий у вигляді окремого списку, який розміщують перед вступом.

Перелік друкують двома колонками, в яких зліва за абеткою наводять скорочення, справа – їх детальну розшифровку.

Якщо в курсовій роботі спеціальні терміни, скорочення, символи, позначення тощо повторюються менше трьох разів, перелік не складають, а їх розшифрування наводять у тексті під час першого згадування. Зразок оформлення переліку умовних позначень надається в додатку Д.

3.2. Вступ. Визначення об'єкта, предмета, мети та завдань курсової роботи

Вступ курсової роботи (додаток Е) за обсягом становить 2-3 сторінки. У ньому розкривається сутність наукової проблеми, ступінь її розробленості та значущість для теорії й практики професійної освіти. У вступі обґрунтовується актуальність обраної теми, визначаються підстави та вихідні дані для її розроблення, необхідність проведення наукового дослідження.

Структурно *вступ* курсової роботи має містити такі обов'язкові елементи:

- актуальність теми;
- стан наукового опрацювання проблеми;
- мета і завдання дослідження;
- об'єкт і предмет дослідження;
- методи дослідження;
- публікації (за наявності);
- практичне значення курсової роботи;
- структура та обсяг курсової роботи.

Усі зазначені складові подаються у чітко визначеній послідовності, що забезпечує логічність викладу матеріалу та цілісність наукового апарату курсової роботи.

Актуальність теми. Актуальність теми курсової роботи визначається її значущістю для сучасної педагогічної науки та практики і відображає необхідність розв'язання конкретної проблеми професійної освіти на сучасному етапі. Її обґрунтування передбачає стислий виклад сутності проблеми та аргументацію доцільності її дослідження з метою підвищення якості освітнього процесу.

НАПРИКЛАД

Актуальність теми зумовлена глибокими трансформаціями аграрного сектору, що відбуваються під впливом цифровізації, автоматизації виробничих процесів та впровадження електронних систем управління, моніторингу й аналізу даних. Сучасний ринок праці потребує кваліфікованих робітників аграрного профілю, здатних не лише виконувати традиційні виробничі операції, а й ефективно використовувати цифрові електронні системи у професійній діяльності, швидко адаптуватися до технологічних змін та приймати обґрунтовані рішення на основі цифрової інформації. У цьому контексті особливої значущості набуває розробка та впровадження методики формування професійної компетентності майбутніх кваліфікованих робітників аграрного профілю з використанням цифрових електронних систем у процесі професійного навчання. Зважаючи на актуальність дослідження даної проблеми, нами було обрано таку тему курсової роботи: «Методика формування професійної компетентності майбутніх кваліфікованих робітників аграрного профілю засобами цифрових електронних систем».

Стан дослідження проблеми. Його аналіз дає змогу з'ясувати, які аспекти теми вже знайшли відображення в сучасних наукових дослідженнях. Подається огляд наукових джерел, присвячених темі дослідження. До нього

включаються найбільш вагомі та сучасні праці вітчизняних і зарубіжних учених, що висвітлюють різні аспекти окресленої проблематики. Огляд має являти собою систематизований аналіз наукових публікацій із визначенням їх теоретичної, методичної та практичної цінності. У процесі аналізу необхідно зазначити авторів, які досліджували відповідну проблему, та коротко охарактеризувати основні результати їхніх наукових напрацювань. Підсумком огляду має бути узагальнення щодо рівня наукового опрацювання теми та ступеня висвітлення її ключових аспектів у сучасній науковій літературі.

Наприклад, у курсовому дослідженні з теми: «Методика формування професійної компетентності майбутніх кваліфікованих робітників аграрного профілю засобами цифрових електронних систем». Спочатку окреслюється стан досліджуваної проблеми в законодавчих, нормативних документах, досвід дослідження проблеми вченими, методистами та практиками в системі професійної (професійно-технічної) освіти із чітким зазначенням авторів, що розглядали її, та яких результатів вони досягли. Виділити частину нерозв'язаних раніше проблем, що має складати причину вибору теми дослідження, визначення суперечностей окреслює можливі шляхи їх розв'язання у курсовій роботі

З'ясовується зв'язок теми курсової роботи з науковими темами кафедри, факультету.

ПРИКЛАД:

Наприклад, у курсовому дослідженні з теми «Методика формування професійної компетентності майбутніх кваліфікованих робітників аграрного профілю засобами цифрових електронних систем» стан дослідження проблеми можна сформулювати так: *Стан розробки проблеми формування професійної компетентності майбутніх кваліфікованих робітників аграрного профілю засобами цифрових електронних систем відображено в чинних законодавчих і нормативних документах України (закони «Про освіту», «Про професійну освіту», державні освітні стандарти П(ПТ)О), у яких підкреслюється необхідність упровадження цифрових технологій у підготовку робітничих кадрів. Наукові аспекти формування професійної компетентності в системі професійної освіти досліджували В. Курок, Н. Ничкало, В. Радкевич, В. Опанасенко, Т. Самусь та інші вчені й методисти, які обґрунтували компетентнісний підхід, інноваційні педагогічні технології та доцільність використання ІКТ і електронних засобів навчання.*

Водночас аналіз наукових праць свідчить про недостатню розробленість цілісної методики формування професійної компетентності майбутніх кваліфікованих робітників аграрного профілю саме засобами цифрових електронних систем, з урахуванням специфіки аграрного виробництва та реальних умов закладів П(ПТ)О, що й зумовило вибір теми курсового дослідження: «Методика формування професійної компетентності майбутніх кваліфікованих робітників аграрного профілю засобами цифрових

електронних систем». Дослідження виконано відповідно до тематичного плану наукових досліджень кафедри професійної освіти та технологій сільськогосподарського виробництва Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка і є складовою теми «Підготовка педагогів професійного навчання в умовах інноваційних трансформацій в освіті» (держ. реєстр. № RK 0124U003948).

Мета дослідження. Метою дослідження є очікуваний кінцевий результат наукового пошуку студента, на досягнення якого спрямована вся дослідницька діяльність.

Вона визначає загальне наукове завдання, що об'єднує зміст дослідження, структуру роботи, логіку викладу матеріалу та послідовність наукового пошуку від початку до завершення дослідження. Чітке формулювання мети є основою для визначення завдань дослідження, розроблення плану роботи та організації її виконання. Саме мета окреслює коло теоретичних питань, спрямовує процес добору й аналізу наукових матеріалів і загалом впливає на наукову якість та цілісність дослідження.

Мета — це кінцевий науковий результат, а не опис дій. Формулюючи мету дослідження, не варто використовувати слова: дослідити, вивчити, проаналізувати, розглянути, описати, охарактеризувати, з'ясувати. Вони вказують на конкретну дію та використовуються у формулюванні завдань дослідження.

Наприклад, у курсовому дослідженні з теми «Методика формування професійної компетентності майбутніх кваліфікованих робітників аграрного профілю засобами цифрових електронних систем» мету можна сформулювати так:

НАПРИКЛАД:

Мета дослідження – теоретичне обґрунтування та розроблення методики формування професійної компетентності майбутніх кваліфікованих робітників аграрного профілю засобами цифрових електронних систем у процесі професійної підготовки.

Завдання дослідження. Виходячи із сформульованої мети, студент визначає коло конкретних завдань, які необхідно виконати під час підготовки курсової роботи. Завдання дослідження відображають окремі, чітко окреслені аспекти проблеми, що послідовно розглядаються в розділах або підрозділах роботи. Вони уточнюють і конкретизують мету дослідження, тому їх формулювання має бути логічно пов'язане зі структурою основної частини курсової роботи та назвами її розділів.

Визначення і аналіз завдань є важливим етапом наукового дослідження обраної проблеми. Залежно від тематики курсової роботи може виникати необхідність розв'язання кількох взаємопов'язаних наукових питань, що

формують систему дослідницьких завдань. До них можуть належати: аналіз науково-педагогічної та методичної літератури з обраної проблеми; визначення можливих шляхів її розв'язання; узагальнення передового педагогічного досвіду; розроблення та обґрунтування методики реалізації запропонованих педагогічних заходів для досягнення поставленої мети; апробація методичних розробок (педагогічне спостереження, аналіз результатів застосування методики); підготовка методичних рекомендацій щодо практичного використання отриманих результатів.

У курсовому дослідженні з теми «Методика формування професійної компетентності майбутніх кваліфікованих робітників аграрного профілю засобами цифрових електронних систем» завдання можна сформулювати так:

НАПРИКЛАД:

Завдання дослідження:

- 1. Здійснити аналіз поглядів учених на проблему формування професійної компетентності майбутніх кваліфікованих робітників аграрного профілю.*
- 2. Розкрити сутність понять «професійна компетентність», «професійна компетентність майбутніх кваліфікованих робітників аграрного профілю», «цифрові електронні системи».*
- 3. Обґрунтувати методику формування професійної компетентності майбутніх кваліфікованих робітників аграрного профілю засобами цифрових електронних систем.*
- 4. Експериментально перевірити розроблену методику формування професійної компетентності майбутніх кваліфікованих робітників аграрного профілю засобами цифрових електронних систем.*
- 5. Надати методичні рекомендації для подальшого використання позитивних результатів формування професійної компетентності майбутніх кваліфікованих робітників аграрного профілю засобами цифрових електронних систем.*

Об'єкт дослідження. Об'єктом дослідження є процес або явище, що породжує проблемну ситуацію, уся сукупність відношень різних аспектів теорії і практики науки, що слугує джерелом необхідної для дослідника інформації [4] Об'єктом дослідження може бути частина об'єктивної реальності, певний процес або явище, що породжує проблемну ситуацію, і є обраним для вивчення тощо.

До можливих об'єктів дослідження у курсових роботах з методики професійного навчання можуть належати різні педагогічні процеси та компоненти освітнього середовища, зокрема:

- процес теоретичної підготовки здобувачів освіти;
- процес професійного навчання у закладах професійної освіти;
- організація та реалізація практичного (виробничого) навчання;

- виробнича практика здобувачів освіти;
- позааудиторна навчально-пізнавальна діяльність з окремих дисциплін;
- процес педагогічного проектування освітнього процесу;
- програмно-методичне та навчально-методичне забезпечення навчального предмету (дисципліни);
- організація виробничого навчання або самостійної роботи здобувачів освіти;
- зміст навчального матеріалу з окремої теми або розділу предмету (дисципліни);
- процес опанування певного освітнього матеріалу (наприклад, основ ремонту тракторів і автомобілів) у системі професійної підготовки майбутніх фахівців відповідного профілю (наприклад, трактористів-машиністів, штукатурів, швачок тощо).

Такий перелік демонструє, що об'єктом дослідження можуть виступати як окремі елементи освітнього процесу, так і цілісні педагогічні явища, пов'язані з організацією професійної підготовки.

Для зазначеної вище теми курсової роботи об'єктом дослідження доцільно обрати професійну підготовку майбутніх кваліфікованих робітників.

ПРИКЛАД:

Об'єкт курсового дослідження: процес професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників аграрного профілю в закладах професійної (професійно-технічної) освіти.

Предмет дослідження.

Предмет дослідження – обмежує рамки дослідження, міститься в межах об'єкта.

Предметом дослідження є частина, елемент об'єкта, що досліджується з певною метою в конкретних умовах.

Предметом дослідження є ті суттєві зв'язки і відносини, що підлягають безпосередньому вивченню в роботі, є головними, визначальними для конкретного дослідження. Предмет визначає конкретний зміст об'єкта дослідження, його аспекти, властивості, характерні риси, функції тощо.

Предмет дослідження є більш вузьким поняттям, ніж об'єкт.

Щодо освітнього процесу професійного навчання – це чинники, методика викладання теми, дидактична технологія, умови, шляхи, принципи, засоби, форми організації процесу професійного навчання компетентних фахівців тощо.

Предмет дослідження узгоджується з темою курсової роботи.

ПРИКЛАД:

Для зазначеної вище теми курсової роботи предметом дослідження є методика формування професійної компетентності майбутніх

кваліфікованих робітників аграрного профілю засобами цифрових електронних систем у процесі професійної підготовки.

Об'єкт і предмет дослідження в науковій роботі перебувають у співвідношенні загального і конкретного. Об'єкт охоплює ширше коло явищ або процесів, тоді як предмет відображає лише ту його частину чи аспект, який безпосередньо аналізується у дослідженні. Саме предмет визначає спрямованість наукового пошуку та конкретизує зміст курсової роботи, що відображається у формулюванні її теми.

Важливою вимогою до курсового дослідження є узгодженість усіх елементів наукового апарату – теми, об'єкта, предмета, мети та завдань дослідження.

Методи дослідження

Методи дослідження характеризують перелік методів, використаних для досягнення мети курсової роботи. Щоб отримати достовірні результати рекомендується використовувати методи теоретичного дослідження (логічні операції, аналіз літератури з проблеми дослідження тощо), емпіричні методи (спостереження, опитувальні методи), методи математичної статистики. Перераховувати методи треба відповідно до змісту роботи, коротко та змістовно визначаючи, що саме досліджувалось із застосуванням кожного методу, щоб підтвердити логічність і доцільність їх вибору.

ПРИКЛАД:

Наприклад, у курсовому дослідженні з теми «Методика формування професійної компетентності майбутніх кваліфікованих робітників аграрного профілю засобами цифрових електронних систем» для розв'язання поставлених завдань курсової роботи використовувалися такі методи дослідження:

теоретичні: аналіз, синтез, порівняння, узагальнення та систематизація науково-педагогічної, психолого-педагогічної й методичної літератури з проблем формування професійної компетентності майбутніх кваліфікованих робітників аграрного профілю та застосування цифрових електронних систем у професійному навчанні; ретроспективний і прогностичний аналіз типових освітніх програм, підручників та навчальних посібників; теоретичне узагальнення педагогічного досвіду педагогів професійного навчання з досліджуваної проблеми.

емпіричні: педагогічне спостереження за освітнім процесом, бесіди з педагогічними працівниками, здобувачами освіти та батьками; анкетування викладачів і здобувачів освіти з метою виявлення особливостей формування професійної компетентності та рівня використання цифрових електронних систем; аналіз занять теоретичного й виробничого навчання, творчих робіт, усних і письмових відповідей учнів; елементи педагогічного експерименту для перевірки ефективності запропонованої методики.

статистичні: кількісний та якісний аналіз даних з використанням методів математичної статистики (статистична обробка результатів

та їхнє графічне відображення). Статистичне опрацювання отриманих даних здійснювалося з використанням стандартних інструментів програми MS Excel.

Апробація результатів дослідження – зазначення тих наукових конференцій, симпозіумів, семінарів і інших наукових та науково-практичних заходів, на яких було оприлюднено результати досліджень, викладені у курсовій роботі (за наявності).

ПРИКЛАД:

Апробація результатів дослідження. Основні положення та результати курсового дослідження були виголошені й обговорювалися на науково-методичному семінарі кафедри професійної освіти та технологій сільськогосподарського виробництва «Підготовка майстра виробничого навчання, викладача професійного навчання до впровадження в освітній процес інноваційних технологій» (м. Глухів, 02 квітня 2026 р.), на Міжнародній інтернет-конференція молодих учених і студентів «Глухівські наукові читання. Актуальні питання суспільних та гуманітарних наук» (м. Глухів, 10-12 листопада 2025 р.), на щорічній звітній науково-практичній конференції здобувачів фахової передвищої і вищої освіти, аспірантів і молодих учених «Освіта і наука XXI століття» (м. Глухів, 26-27 березня 2026 р.) та ін.

Публікації. Вказується кількість публікацій за темою курсового дослідження (за наявності).

ПРИКЛАД:

Публікації: Основні результати курсової роботи відображено у 3 публікаціях, з них: 1 тези у збірнику матеріалів Всеукраїнського науково-методичного семінару, 1 тези у збірнику доповідей Міжнародної науково-практичної конференції, 1 – у збірнику доповідей щорічної студентської конференції Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка.

Практичне значення курсової роботи. У цьому інформаційному блоці вступу подаються відомості про практичне застосування одержаних результатів курсової роботи або рекомендації щодо їх використання.

ПРИКЛАД:

Тема курсової роботи: «Методика формування професійних умінь майбутніх будівельників на практичних заняттях»

Практичне значення курсової роботи полягає у можливості використання розробленої методики формування професійних умінь майбутніх будівельників під час проведення практичних занять. Запропоновані підходи дозволяють підвищити ефективність засвоєння практичних навичок, сприяють формуванню професійної компетентності та розвитку самостійності майбутніх будівельників.

Результати дослідження можуть бути використані викладачами закладів професійної та фахової передвищої освіти під час організації практичного навчання, розробці навчально-методичного забезпечення, удосконаленні змісту і методів проведення занять будівельного профілю.

Структура та обсяг курсової роботи.

У завершальній частині вступу необхідно стисло подати структуру курсової роботи, тобто навести перелік її структурних елементів й обґрунтувати послідовність їх розміщення, зазначити, скільки сторінок займає основний текст роботи (кількість сторінок роботи без урахування сторінок зі списком використаних джерел), указати кількість використаних літературних джерел.

ПРИКЛАД:

Структура та обсяг курсової роботи. Курсова робота складається зі вступу, двох розділів (одного теоретичного й одного практичного), висновків, списку використаних джерел (40 позицій на 6 с.), 5 додатків (на 15 с.).

Загальний обсяг курсової роботи – 45 сторінок. Обсяг основного тексту – сторінок. Робота містить 13 таблиць і 5 рисунків.

Основна частина

Основна частина курсової роботи розкриває зміст проведеного автором теоретичного і практичного дослідження і поділяється на підрозділи, проведеного автором теоретичного і практичного дослідження.

Основна частина курсової роботи складається з розділів та підрозділів, зазвичай, містить два розділи, до яких входить декілька підрозділів. Кожний розділ починається з нової сторінки, а параграф – після закінчення попереднього. Кожен параграф є логічним продовженням попереднього і відображає цілісну ідею навчального наукового дослідження. Виклад матеріалу підпорядковується основній провідній ідеї, визначеній студентом разом з керівником.

Кожен параграф завершується короткими висновками (по 1–2 абзаци), що узагальнюють проведені дослідження та стисло відображають наведені у кожному розділі наукові та практичні результати, що дає змогу вивільнити загальні висновки від другорядних подробиць. У тексті першого і другого розділів курсової роботи обов'язково повинні бути посилання на використані джерела.

Обсяг основної частини роботи – 25-30 сторінок.

Кожний розділ починається з нового аркуша

3.3. Теоретичний розділ курсової роботи

Перший розділ курсової роботи має теоретико-аналітичний характер і, як правило, складається з двох параграфів. У ньому автор роботи повинен розкрити теоретичні та методичні засади досліджуваної проблеми, здійснити аналіз її сучасного стану та визначити рівень наукової розробленості теми на основі опрацювання наукової літератури, методичних праць, нормативних документів та інструктивних матеріалів.

Зміст цього розділу не повинен зводитися до простого відтворення загальновідомих положень із курсів професійної педагогіки, психології чи методики професійного навчання. Його основою має бути аналітичне опрацювання наукових підходів до обраної теми курсової роботи. Важливо також здійснити критичне осмислення наявних досліджень і визначити питання, які залишаються недостатньо вивченими або потребують подальшого наукового уточнення.

Перший розділ можна подати під назвами:

«Розвиток ідеї...»

«Теоретичні засади...»

«Наукові основи...»

«Розвиток уявлень про...»

«Становлення та розвиток...» та ін.

У *першому параграфі першого розділу* здійснюється інформаційно-аналітичний огляд літератури, який передбачає виявлення специфіки розуміння вченими різних аспектів досліджуваної проблеми, виявлення суперечностей.

Подається аналіз наукової літератури, що містить:

- розгляд наукової літератури (філософської, психологічної, педагогічної, історико-педагогічної, методичної та ін.);
- аналіз сучасних нормативних актів, освітянських документів і педагогічних концепцій у ракурсі обраної проблеми;
- аналіз ключових понять та їх визначень;
- узагальнення інноваційного педагогічного досвіду;
- опис досвіду розв'язання аналогічних проблем в Україні та за кордоном.

Якщо у вступі лише стисло обґрунтовується актуальність теми, її значущість для педагогічної науки і практики та доцільність проведення дослідження, то розгорнутий аналіз джерельної бази доцільно подавати в окремому розділі роботи.

Подання матеріалу може здійснюватися у різний спосіб: у хронологічній послідовності або відповідно до логіки розгляду окремих проблемних аспектів теми. Вибір способу викладу залежить від специфіки теми дослідження, характеру зібраних матеріалів та рівня наукового опрацювання окремих питань у науковій літературі.

Огляд літератури має бути не лише описовим, а й аналітичним. Важливо не просто констатувати наявні підходи, а критично їх осмислити, охарактеризувати наявний досвід дослідження проблеми, визначити

недостатньо розроблені аспекти та окреслити можливі напрями їх розв'язання. Такий аналіз повинен також відображати власну наукову позицію автора щодо поглядів інших дослідників.

Для ґрунтовного дослідження обраної проблеми доцільно передусім уточнити зміст основного поняття. З цією метою необхідно проаналізувати наукові підходи різних учених і систематизувати їх відповідно до певних теоретичних напрямів. Це дає змогу розкрити зміст ключового поняття в контексті сучасних наукових уявлень та обґрунтувати актуальність досліджуваної проблеми.

Кожне визначення повинно супроводжуватися посиланнями на прізвище вченого та номер джерела.

Назва першого параграфа може бути подана у таких формулюваннях:

- «Стан наукової розробленості проблеми ...»;
- «Аналіз наукових підходів до проблеми ...»;
- «Теоретичні підходи до розуміння ...»;
- «Розвиток наукових уявлень про ...»;
- «Аналіз проблеми ... у вітчизняній та зарубіжній науковій літературі».

Наприкінці першого розділу на підставі теоретичного аналізу літератури та її узагальнення формулюються вихідні положення, які визначатимуть вибраний напрям наукового пошуку.

Варто закінчувати цей розділ коротким резюме у один-два абзаци щодо необхідності проведення дослідження. Стислий виклад наукових і практичних результатів, отриманих у цьому розділі, краще починати словами: «Таким чином, ...», «Отже, ...», «Узагальнюючи викладене в цьому розділі, зазначимо...», «Підводячи підсумок, зазначимо...», «Таким чином, можемо визнати, що ...».

Обсяг цього розділу не повинен перевищувати 40% загального обсягу курсової роботи.

3.4. Методичний (практичний) розділ курсової роботи

Другий розділ курсової роботи має практичний характер. У ньому розкриваються шляхи розв'язання проблеми, окресленої у вступі, та подаються результати емпіричного дослідження. У цьому розділі аналізується стан досліджуваної проблеми в умовах конкретної освітньої установи або іншого об'єкта дослідження, описуються апробація або практичне застосування запропонованих методичних рішень у процесі професійного навчання.

Розв'язання визначеної проблеми може здійснюватися через розроблення авторських методичних підходів, адаптацію й обґрунтування використання вже існуючих методик, методичних систем або дидактичних технологій. У цій частині роботи докладно подаються результати проведеного дослідження, з акцентом на ті науково-методичні положення, які становлять власний внесок здобувача у вивчення обраної проблеми.

У другому розділі можуть бути представлені:

- аналіз сучасного стану досліджуваної проблеми (констатувальний етап експерименту),
- розробка системи заходів щодо досягнення розв'язуваного педагогічного завдання та їх характеристика;
- проєктування робочих програм вивчення навчальних предметів і їх дидактичного забезпечення;
- розробка проєкту заняття (занять) теоретичного або виробничого навчання;
- перспективно-тематичне планування вивчення розділу (теми);
- проєктування системи розвиваючих завдань, ситуацій для формування новостворень в особистості здобувачів освіти;
- конструювання необхідного дидактичного матеріалу;
- опис результатів дослідження – підсумковий етап експерименту (з визначенням мети, завдань, ходу, критеріїв, показників та рівнів оцінки досліджуваних явищ, проведенням кількісного та якісного аналізу результатів, використанням методів математичної статистики);
- інше.

Другий розділ можна подати під назвами:

«Методичні засади формування ...»

«Практичні аспекти формування ...»

«Реалізація методики формування ... у закладах професійної освіти»

«Методика формування ... у процесі професійного навчання»

«Методика та результати формування ...»

«Педагогічні умови реалізації ...»

«Зміст, форми та методи формування ...»

«Методичне забезпечення формування ...» та ін.

У *першому параграфі* другого розділу доцільно подати характеристику стану досліджуваної проблеми в реальній освітній практиці. Зазвичай у цьому підрозділі висвітлюються результати емпіричного вивчення проблеми, зокрема матеріали опитувань, аналіз навчально-програмної документації, спостереження за проведенням занять викладачами, а також результати виконання здобувачами освіти практичних і контрольних робіт.

Під час опису дослідження необхідно зазначити контингент учасників (окрему особу або групу здобувачів освіти), часові межі проведення дослідницьких заходів, подати аналіз і інтерпретацію отриманих результатів відповідно до мети та гіпотези дослідження. Завершується цей параграф узагальненням отриманих даних і формулюванням висновків щодо подальшого вдосконалення методичної роботи.

Вивчення навчально-програмної документації дає змогу оцінити, наскільки раціонально організовано освітній процес з досліджуваної теми або навчальної дисципліни.

Аналіз навчально-методичного забезпечення дисципліни дозволяє визначити, чи відповідає рівень дидактичного забезпечення змісту навчального матеріалу, цілям вивчення дисципліни, вимогам до результатів

підготовки здобувачів освіти та запланованим видам їхньої навчальної діяльності.

Спостереження за діяльністю педагога під час проведення занять сприяє виявленню характерних педагогічних методів і прийомів, що використовуються для формування у здобувачів нових знань, умінь і навичок.

Аналіз результатів контрольних робіт дає можливість виявити типові помилки у процесі засвоєння навчального матеріалу, встановити причини їх виникнення та визначити педагогічні прийоми або організаційні умови, що сприятимуть їх усуненню.

Перший параграф другого розділу можна подати під назвами:

- «Стан сформованості ... у здобувачів професійної освіти»;
- «Аналіз стану ... в освітній практиці закладу професійної (професійно-технічної) освіти»;
- «Діагностика рівня сформованості ...»;
- «Констатувальний етап експерименту з формування ...»;
- «Стан досліджуваної проблеми в умовах ...»;
- «Аналіз практики формування ... у закладі фахової передвищої освіти».

Другий параграф другого розділу присвячений методичному проектуванню навчального заняття. Його зміст передбачає розроблення засобів навчання на основі попередньо структурованого навчального матеріалу. На початковому етапі формується логічна структура навчальної інформації та укладається специфікація навчальних елементів. Після цього здійснюється добір і розроблення відповідних дидактичних засобів, серед яких можуть бути опорні конспекти, матеріали робочого зошита, блок-схеми, плакати, контрольньо-оцінювальні матеріали та інші навчально-методичні ресурси.

Наступним кроком є розроблення методики організації пізнавальної діяльності викладача і здобувачів освіти, спрямованої на формування знань і практичних умінь. Вона вибудовується на основі визначених методів, засобів навчання та структурованого змісту навчального матеріалу. Особливу значущість у роботі має експериментальний параграф, у якому подаються практичні рекомендації. Його наявність суттєво підвищує наукову та прикладну цінність дослідження. У цьому параграфі доцільно у стислій тезовій формі викласти конкретні пропозиції щодо підвищення ефективності практичної діяльності у досліджуваній сфері. Такі рекомендації повинні ґрунтуватися на результатах проведеного дослідження та логічно впливати з отриманих висновків.

Перевірка результативності запропонованих методичних підходів і засобів навчання здійснюється шляхом проведення педагогічного експерименту. У курсовій роботі з методики професійного навчання може бути представлено опис експериментального дослідження, суть якого полягає у порівнянні результатів навчання двох приблизно рівних за підготовкою груп здобувачів освіти. Заняття в цих групах організуються за різними методиками, що відрізняються між собою одним визначальним чинником.

Групу, у якій застосовується розроблена автором методика навчання, прийнято називати експериментальною, тоді як інша виступає контрольною. Після завершення певного етапу навчання (вивчення теми, розділу або циклу занять) здійснюється контрольне оцінювання результатів навчальної діяльності. Отримані показники порівнюються, що дозволяє визначити ефективність запропонованої методики. У разі, якщо результати експериментальної групи виявляються кращими, це свідчить про результативність застосованого методичного підходу.

У межах дослідження необхідно визначити тип педагогічного експерименту (наприклад, констатувальний), сформулювати його мету та основні завдання. Важливим етапом є також добір або розроблення діагностичних методик, які дозволяють зафіксувати та оцінити досліджувані параметри.

Узагальнення та інтерпретація результатів дослідно-експериментальної роботи дає змогу сформулювати обґрунтовані висновки щодо ефективності запропонованих методичних рішень.

Обсяг цього розділу повинен становити не менше 50% загального обсягу курсової роботи.

Другий параграф другого розділу можна подати під назвами:

- «Методика формування ... у процесі професійного навчання»;
- «Розробка та апробація методики формування ...»;
- «Методичне конструювання уроку теоретичного (виробничого) навчання з формування ...»;
- «Методичні рекомендації щодо формування ...»;
- «Проектування та реалізація методики формування ...»;
- «Зміст, методи та засоби формування ...».

3.5. Висновки до курсової роботи

Висновки є підсумковим структурним елементом наукового дослідження, у якому узагальнюються результати виконаної роботи, визначається її наукове й практичне значення та окреслюються можливі напрями подальшого вивчення порушеної проблеми. У цьому розділі подаються основні результати дослідження, отримані в процесі роботи, які відображають найбільш суттєві теоретичні та практичні здобутки автора.

Висновки повинні бути лаконічними, логічними, змістовними та чітко сформульованими та можуть містити практичні рекомендації. Їх зміст має безпосередньо впливати із завдань дослідження та відповідати структурі курсової роботи. У висновках послідовно й узагальнено подається основна концепція проведеного дослідження.

Важливо, що цей розділ не передбачає введення нових ідей або положень, а спрямований на систематизацію та узагальнення результатів, отриманих у попередніх розділах роботи. Загальні висновки не повинні дублювати висновки до окремих розділів, а мають узагальнювати результати

дослідження на більш високому рівні. Вони повинні відображати основний зміст курсової роботи та логічно підсумовувати проведене дослідження.

Основна вимога до заключної частини – не дублювати зміст вступу та основної частини роботи. Рекомендований обсяг висновків становить 1–2 сторінки (додаток К).

Найбільш прийнятні для опису результатів слова:

«Досліджено зв'язок з ...», «прослідковано, що ...», «аналіз наукової теми довів ...», «визначено...», «з'ясовано...», «класифіковано...», «конкретизовано...», «допрацьовано...», «уточнено...», «встановлено...», «обгрунтовано (аргументовано)...», «доведено...», «запропоновано...», «вважається за доцільне...» та ін.

При описі отриманих результатів слід уникати таких формулювань: «був проведений аналіз...», «вивчено...», «зроблений порівняльний аналіз...» та ін..

3.6. Список використаних джерел

Список використаних джерел (додаток Л) є обов'язковим завершальним елементом курсової роботи, який відображає теоретичну та методичну основу дослідження і засвідчує рівень опрацювання наукової проблеми. Він репрезентує коло наукових підходів до обраної теми та сформованість у здобувача навичок пошуку, аналізу й узагальнення інформації.

До списку включаються лише ті джерела, на які зроблено посилання в тексті роботи. Джерельну базу мають становити наукові праці (монографії, статті у фахових виданнях), навчально-методичні матеріали, нормативно-правові документи та релевантні електронні ресурси.

Мінімальна кількість першоджерел у списку використаних джерел повинна становити 25-30 позицій, з переважанням публікацій останніх п'яти років, що відображають сучасний стан досліджуваної проблеми. Не допускається використання матеріалів з онлайн-енциклопедій та неперевірених інтернет-ресурсів. У разі залучення електронних джерел обов'язково зазначається дата звернення.

До списку використаних джерел забороняється включати публікації російською мовою незалежно від місця видання, а також матеріали, опубліковані на території російської федерації та республіки білорусь.

Список використаних джерел подається наприкінці роботи та оформлюється відповідно до чинних бібліографічних стандартів.

3.7. Додатки

Додатки подаються з метою доповнення основного змісту курсової роботи та містять матеріали, що сприяють більш повному розумінню проведеного дослідження. До них можуть включатися допоміжні документи та матеріали: анкети, інструктивні матеріали, схеми, алгоритми виконання завдань, розрахункові матеріали, таблиці, графічні зображення (рисунок, діаграми, гістограми), ілюстрації, фотографії тощо. Окрім цього, у додатках можуть

розмішуватися документи, які підтверджують апробацію результатів дослідження, зокрема сертифікати участі в наукових заходах, публікації та інші підтверджувальні матеріали.

До додатків також доцільно виносити програми експериментальних досліджень, тексти практичних завдань і вправ, зразки анкет або опитувальних бланків, скріншоти проведених освітніх заходів, конспекти уроків чи виховних заходів, дидактичні матеріали та різні види наочності (таблиці, схеми, малюнки тощо). Якщо автор роботи має матеріали, що засвідчують його участь у конференціях, вебінарах або наявність власних наукових публікацій, у роботі доцільно оформити окремий додаток під назвою «Публікації та апробація результатів дослідження», у якому розміщуються копії відповідних сертифікатів, програм заходів, публікацій та інших підтверджувальних документів.

4. ВИМОГИ ДО ОФОРМЛЕННЯ КУРСОВОЇ РОБОТИ

4.1. Загальні вимоги до технічного оформлення

Важливим аспектом підготовки наукової праці є її правильне оформлення, що має відповідати певним вимогам. Дотримання загальноприйнятих норм дозволяє іншим дослідникам швидко ознайомитися з результатами роботи науковця, критично оцінити та, за необхідністю, перевірити його висновки або відтворити хід дослідження. Оформлення курсової роботи має відповідати положенню «Про курсові роботи в Глухівському національному педагогічному університеті імені Олександра Довженка».

Курсова робота виконується державною мовою або іноземною, що вивчається [4, с. 2].

Робота виконується на комп'ютері і друкується на стандартних аркушах білого одностороннього паперу (формат А4) (210x297 мм) з використанням текстового редактора Microsoft Word відповідно до ДСТУ 4163-2003 «Вимоги до оформлювання документів» та ДСТУ 3008:2015 «Інформація та документація. Звіти у сфері науки і техніки. Структура та правила оформлювання» Текст із граматичними, пунктуаційними, орфографічними та іншими помилками є неприпустимим [4, с.10].

Оптимальний обсяг курсової роботи без урахування списку використаних джерел та додатків становить не менше 25-30 сторінок тексту 14-м розміром шрифту Times New Roman із міжрядковим інтервалом 1,5 (29–30 рядків на сторінку) і мати поля: ліве – 30 мм, праве – 15 мм, верхнє та нижнє – 20 мм. сторінки повинні бути пронумеровані за порядком від титульного аркуша до останньої сторінки.

Основні вимоги до комп'ютерного набору курсової роботи:

- текст набирається без переносів, поділяється на абзаци, кожен із яких містить самостійну думку;
- абзац починається з нового рядка з великої літери з відступом 1,25 см, не допускається ставити абзацний відступ пробілами та клавішею Tab;
- шрифт друку повинен бути чітким, чорного кольору;

- щільність тексту роботи має бути однаковою, вирівняною за шириною сторінки;
- переніс слів з одного рядка на другий у тексті курсової роботи не допускається;
- необхідно уникати зайвих пробілів, за потреби використовувати нерозривний пробіл (одночасне натискання клавіш Ctrl+Shift+пробіл), що дозволяє не відривати знак від змістового цілого, зокрема, не розривати літеру ініціала від прізвища тощо);
- у тексті потрібно розрізняти тире (–) і дефіс (-), не допускати їх взаємозаміни;
- використані лапки повинні бути одного стилю – «». Також однаковими по всьому тексту мають бути й апострофи (') [4, с. 10].

Першою сторінкою вважається титульний аркуш, на ньому цифра 1 не ставиться, другою вважається сторінка, що містить перелік “ЗМІСТ”, на ній цифра 2 не ставиться, на наступній сторінці проставляється цифра 3 і далі згідно з порядком. Номер сторінки проставляється арабськими цифрами в правому верхньому куті.

Заголовки структурних частин курсової роботи «ЗМІСТ», «ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ», «ВСТУП», «РОЗДІЛ», «ВИСНОВКИ», «СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ», «ДОДАТКИ» друкуються великими літерами симетрично до тексту. Крапку в кінці заголовка не ставлять; якщо заголовок складається із декількох речень, то їх розділяють крапкою. Між заголовками структурних частин і текстом пропускають один рядок. Заголовки підрозділів друкують маленькими літерами (крім першої великої) з абзацного відступу в розрядці у підбір тексту. У кінці надрукованого таким чином заголовку ставиться крапка. Кожну структурну частину курсової роботи починають з нової сторінки.

Такі структурні частини курсової роботи, як зміст, перелік умовних позначень, вступ, висновки, список використаних джерел не мають порядкового номера. Звертаємо увагу на те, що всі сторінки, на яких розміщені зазначені структурні частини курсової роботи, нумеруються звичайним чином. Не нумеруються лише їх заголовки, тобто не можна друкувати: “1. ВСТУП”.

Підрозділи повинні мати порядкову нумерацію в межах кожного розділу.

Номер підрозділу складається з номера розділу і порядкового номера підрозділу, відокремленого крапкою. У кінці номера підрозділу ставиться крапка, наприклад «1.1.» (перший підрозділ першого розділу). Потім у тому ж рядку йде заголовок підрозділу. Пункти нумеруються у межах кожного підрозділу. Номер пункту складається з порядкових номерів розділу, підрозділу, пункту, між якими ставиться крапка. У кінці номера ставиться крапка, наприклад, «2.3.2.», потім у тому ж рядку розміщується заголовок пункту.

Нумерацію сторінок, розділів, підрозділів, рисунків, таблиць, формул подають арабськими цифрами без знака №. Розділи роботи повинні бути

пронумеровані таким чином: після слова «РОЗДІЛ» ставиться його номер арабською (1, 2), після номера крапка не ставиться, потім з нового рядка друкується заголовок розділу прописними літерами з вирівнюванням по центру.

Під час оформлення курсової роботи необхідно дотримуватися рівномірної щільності, контрастності та чіткості зображення впродовж усього документу. Прізвища, назви підприємств, установ, організацій у курсовій роботі наводяться мовою оригіналу. Під час використання в тексті курсової роботи цитат або нормативних актів здобувач зобов'язаний робити на них посилання. Запозичення тексту без посилань на першоджерело не дозволяється.

Щоб уникнути суб'єктивних суджень й акцентувати основну увагу на предметі висловлювання, в тексті застосовують переважно виклад від третьої особи («...автор рекомендує») або від першої особи множини («...на нашу думку», «...зазначимо, що»), часто використовують безіменну форму подачі інформації («...як було сказано»). Текст курсової роботи слід старанно вчитати та перевірити на наявність помилок.

4.2. Оформлення таблиць, ілюстрацій, рисунків

Цифровий матеріал, як правило, оформлюється у вигляді *таблиць*. Таблицю розташовують безпосередньо після тексту, у якому вперше йде на неї посилання, або на наступній сторінці. На всі таблиці повинні бути посилання в тексті курсової роботи. Нумерація таблиць здійснюється в межах розділу. Номер таблиці складається з номера розділу та порядкового номера таблиці, наприклад, «Таблиця 1.3». третя таблиця першого розділу. Тематичний заголовок таблиць розташовується над таблицею по центру під нумераційним заголовком таблиці, який знаходиться з правого боку аркуша. У таблиці міжрядковий інтервал – одинарний, розмір шрифту – 12 кегль.

Таблиці та рисунки, розташовані на окремих сторінках, включають у загальну нумерацію роботи.

Таблиця повинна мати назву, котра розміщується над нею та друкується симетрично до тексту. Назва та слово «Таблиця» починаються з великих літер.

ПРИКЛАД:

Таблиця 1.3

Контент-аналіз базових понять дослідження

№ п/п	Смислове наповнення	Автор	Джерело

Якщо рядки або графи таблиці виходять за межі формату сторінки, таблицю поділяють на частини, розміщуючи одну частину під іншою або переносять частину таблиці на наступну сторінку, при чому її верхня частина має

повторюватися у кожній частині таблиці вказують її номер, наприклад: «Продовж. Табл. 1.2». Назву таблиці не повторюють.

Ілюстрації (рисунок, схеми, графіки, карти, креслення тощо) розміщуються безпосередньо після тексту, де вони згадуються вперше, або у додатках. На всі ілюстрації мають бути зроблені посилання в тексті пояснювальної записки. Якщо ілюстрація створена не автором курсової роботи, необхідно дотримуватися вимог чинного законодавства про авторські права.

Номер ілюстрації, її назва та пояснювальні підписи розміщуються послідовно під ілюстрацією. Ілюстрації позначаються словом “

Рис.” які рекомендується набирати 14 шрифтом напівжирним обрисом, і нумеруються послідовно в межах розділу, за винятком ілюстрацій, наведених у додатках. Номер ілюстрації складається з номера розділу та порядкового номера ілюстрації, між якими ставиться крапка. Посилання в тексті на ілюстрації робляться, наприклад, за допомогою таких слів, як: «Згідно рисунку 1 ...»; «Відповідно до рисунку 2 ...»; «... (рис. 3)». У разі запозичення обов’язково здійснюються посилання на джерело ілюстрації. Наприклад: *Рис. 1.2 (другий рисунок першого розділу)*.

ПРИКЛАД:

Ваш педагогічний стаж:

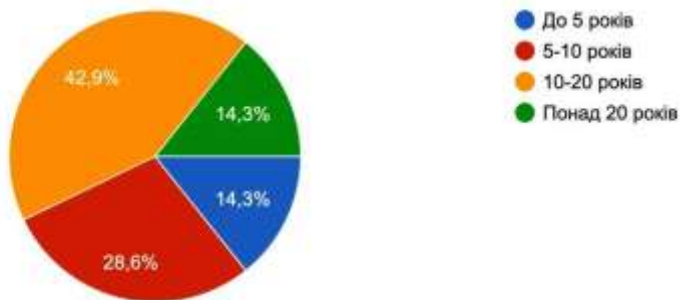

Рис. 1.2. Педагогічний стаж викладачів

4.3. Оформлення формул, переліків, скорочень

Формули та рівняння розташовуються безпосередньо після тексту, в якому на них посилаються, посередині рядка. Вище та нижче кожної формули має бути залишено не менше одного вільного рядка.

Формули та рівняння нумеруються порядковою нумерацією в межах розділу. Номер формули або рівняння складається з номера розділу та порядкового номера формули або рівняння, відокремлених крапкою.

Номер формули або рівняння слід зазначати у круглих дужках на рівні формули у крайньому правому положенні на рядку.

Пояснення значень символів і числових коефіцієнтів, що входять до формули чи рівняння, наводяться безпосередньо під формулою у тій послідовності, у якій вони наведені у формулі. Пояснення значення кожного символу слід давати з нового рядка. Перший рядок починають з абзацу словом “де” без двокрапки.

ПРИКЛАД:

$$V1/V2= S1/S2 \quad (2.1)$$

де V1 – швидкість течії крові у широкому місці судини;

V2 – швидкість течії крові у вузькому місці;

S2 – площа поперечного перерізу у вузькому місці;

S1 – площа поперечного перерізу у широкому місці.

Скорочення слів у курсовій роботі проводиться згідно ДСТУ 3582:2013 “Інформація та документація. Бібліографічний опис скорочення слів і словосполучень українською мовою. Загальні вимоги та правила” [5].

У курсовій роботі допускаються лише загальноприйняті скорочення:

а) після перерахування (наприклад: та інше – та ін.; і так далі – і т.д.; і тому подібне – і т.п.);

б) при посиланнях (наприклад: дивись – див.; рисунок – рис.; таблиця – табл.);

в) при позначенні цифрами століть і років, одиниць виміру (наприклад: рік – р.; роки – рр.; тисяч гривень – тис. грн.);

г) загальноприйняті літерні аббревіатури (наприклад: США, СОР, ЄС).

Не рекомендується скорочувати слова “наприклад”, “формула”, “рівняння” і т.д.

Інші скорочення та літерні аббревіатури, що наводяться у курсовій роботі при першому згадуванні автором, вказуються у круглих дужках після повного найменування та узагальнюються у переліку умовних позначень, який подається перед вступом.

4.4. Вимоги до цитування та використаних джерел

При написанні курсової роботи здобувач повинен посилатися на цитати, джерела, матеріали або окремі результати дослідження. Такі посилання дають змогу відшукати документи, перевірити достовірність відомостей про цитування документа, допомагають з’ясувати його зміст, мову тексту, обсяг. Посилатися необхідно на останні видання публікацій.

Використання цитат у курсовій роботі з коректним оформленням бібліографічних посилань виконує кілька важливих функцій. Передусім це дає змогу дотримуватися принципів академічної доброчесності та уникати плагіату. Крім того, звернення до праць науковців демонструє обізнаність автора з досліджуваною проблематикою, дозволяє аргументовано викласти власну позицію, а також зіставити різні наукові підходи до розглядуваної проблеми. Використання цитат дає можливість як підтримати певну наукову

позицію, так і критично проаналізувати або спростувати погляди інших авторів з метою обґрунтування власних висновків.

У наукових роботах застосовують два основні способи цитування – пряме та непряме. Пряме цитування передбачає дослівне відтворення фрагмента тексту з наукового джерела без змін, тому такий текст обов'язково береться в лапки. У разі необхідності допускається скорочення цитованого фрагмента шляхом пропуску окремих слів або частин тексту, якщо це не змінює змісту висловлювання автора. Місце пропуску в такому випадку позначається трьома крапками у квадратних дужках.

Непряме цитування полягає у викладі думки автора власними словами із збереженням її основного змісту. Незалежно від способу цитування, посилання на джерело інформації є обов'язковим як при прямому, так і при непрямому використанні наукових матеріалів.

Пряме цитування: в лапках точно наводиться уривок тексту з цитованого джерела; посилання на джерело зазначають після закриття лапок у квадратних дужках: [1, с. 6], де цифра 1 – порядковий номер джерела у «Списку використаних джерел». Далі, після номера джерела, ставиться кома, пишеться маленька буква с., ставиться крапка та вказується сторінка, на якій міститься цитата.

ПРИКЛАД:

Як зазначає Т. Самусь, «завданням сучасної професійної освіти стає підготовка майбутніх фахівців, які будуть здатні здійснювати свою професійну діяльність в умовах глобальної цифровізації суспільства та виробництва. Така реальність визначає педагогічні пріоритети у трансформації самої педагогічної науки, переосмислення форм, методів, засобів і технологій навчання майбутніх робітників» [7, с. 111].

Отже, процитоване визначення знаходиться на сто одинадцятій сторінці друкованого джерела, яке розмішене у списку під сьомим номером.

Непряме цитування передається своїми словами, відтворюючи інформацію близько до оригінального тексту. Посилання на джерело здійснюється без зазначення сторінок.

ПРИКЛАД:

Б. Вовк інтерпретує професійну компетентність майбутніх педагогів професійного навчання як інтегративне утворення, що поєднує фахові знання, педагогічні вміння та готовність до використання сучасних технологій у підготовці кваліфікованих робітників. Дослідник наголошує на важливості безперервного професійного розвитку педагогів професійної освіти в умовах трансформації ринку праці та цифровізації виробничих процесів [7].

Якщо у тексті є посилання відразу на кілька джерел, то їхні номери зазначаються через крапку з комою в одних квадратних дужках. Наприклад: [5, с. 26; 12, с. 131]; [5; 12; 29].

ПРИКЛАД:

Низка авторів [15; 18; 22; 28] вважають, що ...

На думку В. Опанасенка, історію розвитку уваги здобувачів вищої освіти можна порівняти з історією розвитку організованості її поведінки, а для розуміння сенсу генетичного розуміння цього феномену необхідно звернутися до навколишнього середовища [4, с. 89].

Та зловживати цитатами не варто. Їх використання має бути доречним, органічно вписуючись у структуру наукового дослідження.

Відомості про джерела, включені до списку, необхідно давати відповідно до вимог міжнародних і державного стандартів із обов'язковим наведенням назв праць. Зокрема потрібну інформацію можна одержати з таких стандартів: ДСТУ 8302:2015 “Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання” [5]. Зразок оформлення літературних джерел наведено у Додатку II.

Інформаційні джерела подаються за нумераційним порядком, тобто, розташування джерел у порядку появи посилань на них в основному тексті роботи або у алфавітному порядку.

4.5. Вимоги до оформлення додатків

Оформлення додатків у курсовій роботі потребує особливої уваги, оскільки їх зміст і кількість дають змогу оцінити, наскільки ґрунтовно здобувач опрацював теоретичні та практичні джерела з обраної теми, ретельно відібрав необхідні матеріали та якою мірою вони підтверджують сформульовані в роботі висновки і пропозиції.

Додатки розміщують після основного тексту курсової роботи як її продовження. Їх подають у тій послідовності, у якій на них зроблено посилання в тексті. Кожний додаток необхідно починати з нової сторінки.

Кожний додаток має назву, що розміщується у верхній частині сторінки й друкується малими літерами, починаючи з великої, із симетричним розташуванням відносно тексту. Над заголовком посередині рядка зазначається слово «Додаток» і літера, якою він позначається (наприклад: «Додаток А»).

Позначення додатків здійснюється послідовно великими літерами української абетки. При цьому не використовують літери Г, Є, І, Ї, О, Ч, Ь. Наприклад: додаток А, додаток Б тощо. Якщо в роботі подано лише один додаток, його позначають як додаток А.

Таблиці, рисунки та формули, що подаються в додатках, нумерують окремо в межах кожного додатка. Наприклад: рис. Д.1.2 – другий рисунок першого розділу додатка Д; формула А.1 – перша формула додатка А.

5. АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ ПІД ЧАС ВИКОНАННЯ КУРСОВОЇ РОБОТИ

5.1. Основні принципи академічної доброчесності

Академічна доброчесність є фундаментальною цінністю сучасної вищої освіти та необхідною умовою забезпечення якості освітнього процесу і довіри до результатів освітньої і наукової діяльності. У контексті виконання

курсової роботи вона виступає не лише як сукупність формальних вимог, а як інтегральна характеристика професійної культури майбутнього педагога професійного навчання.

Відповідно до чинного законодавства України та внутрішніх нормативних документів закладу вищої освіти, академічна доброчесність розуміється як сукупність етичних принципів і визначених правил, якими мають керуватися всі учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та наукових досягнень [5,14].

У процесі виконання курсової роботи дотримання принципів академічної доброчесності є обов'язковою вимогою, оскільки курсова робота розглядається як самостійне навчально-наукове дослідження, результати якого підлягають оцінюванню, публічному захисту та перевірці на оригінальність.

Основними принципами академічної доброчесності є:

- пріоритетність забезпечення дотримання академічної доброчесності здобувачами освіти шляхом застосування відповідних методів навчання, виховання, стимулювання і заохочення;
- відкритість інформації про правила академічної доброчесності, види порушень академічної доброчесності та відповідальність за них;
- нетерпимість (нульова толерантність) до будь-яких проявів порушення академічної доброчесності;
- повага до результатів академічної діяльності (авторства) іншої людини та непорушність прав інтелектуальної власності;
- уникнення конфлікту інтересів [14].

5.2. Вимоги до оригінальності тексту курсової роботи

Під час створення курсової роботи автор повинен дотримуватися цінностей, принципів і правил академічної доброчесності відповідно до вимог законодавства України, зокрема Закону України «Про академічну доброчесність» (стаття 8) [14].

Оригінальність тексту курсової роботи є обов'язковою умовою її прийняття до захисту та ключовим індикатором дотримання принципів академічної доброчесності. Вона відображає рівень самостійності наукового мислення здобувача освіти, здатність до аналізу, узагальнення та інтерпретації наукової інформації, а також коректне використання результатів праці інших авторів із дотриманням вимог академічного цитування. Саме тому забезпечення належного рівня оригінальності розглядається не лише як формальна вимога, а як складова якості курсової роботи загалом.

Відповідно до Положення «Про дотримання принципів академічної доброчесності в Глухівському національному педагогічному університеті імені Олександра Довженка», академічна доброчесність передбачає обов'язкове посилання на джерела інформації у разі використання запозичених ідей, тверджень, текстів, а також заборону академічного

плагіату, самоплагіату, фабрикації та фальсифікації результатів навчальної та наукової діяльності [5]. Зазначені норми є обов'язковими для всіх здобувачів освіти незалежно від форми здобуття освіти та спеціальності.

Академічний плагіат – це оприлюднення (частково або повністю) наукового (творчого) результату, отриманого іншою особою (іншими особами), як результату власної академічної діяльності та/або відтворення в академічному творі чи навчальній роботі (частково або повністю) раніше оприлюдненого (опублікованого) твору (навчальної роботи) іншого автора (інших авторів) без посилання на відповідне джерело інформації та/або його (її) автора (авторів) (за наявності інформації про автора/авторів), та/або оприлюднення в академічному творі (навчальній роботі) перекладу іншомовного твору (його частини) без зазначення автора (авторів) перекладеного твору [14].

До проявів академічного плагіату відносять різні форми неправомірного використання результатів чужої інтелектуальної праці, зокрема:

1. Подання роботи, створеної іншим автором, як власної без будь-яких змін або доопрацювань.

2. Пряме відтворення фрагментів тексту (окремих фраз, речень або абзаців) без належного оформлення цитування та посилання на джерело.

3. Використання запозиченого матеріалу з незначними змінами (перестановка слів, часткове переформулювання речень тощо) без зазначення автора і джерела.

4. Поєднання власних міркувань із запозиченими аргументами чи ідеями без відповідного посилання на першоджерела.

5. Перафразування – передавання чужих думок або ідей своїми словами без належного посилання на автора. Така практика передбачає зміну лексики, фразеологічних конструкцій чи структури речень під час використання наукових праць, опублікованих у друкованому або електронному вигляді, зокрема й розміщених у мережі Інтернет.

6. Компіляція – створення значного обсягу тексту шляхом механічного поєднання фрагментів із різних джерел без їх ґрунтовного аналізу та опрацювання, коли запозичені частини поєднуються короткими перехідними фразами, що створює ілюзію авторського тексту.

7. Навмисне спотворення або підтасовування бібліографічних даних, а ~~також~~ наведення у списку використаних джерел робіт, які фактично не були використані під час підготовки дослідження.

8. Переклад тексту з іншої мови та подання його як власного результату без зазначення першоджерела.

9. Публікація твору під ім'ям або псевдонімом особи, яка не є його фактичним автором.

10. Видання роботи, створеної у співавторстві, лише під власним ім'ям без зазначення інших авторів.

Самоплагіат – оприлюднення (частково або повністю) власних раніше опублікованих наукових результатів як нових наукових результатів;

Фабрикація – це вигадання суб'єктом академічної діяльності даних чи фактів про результати власної академічної діяльності;

Фальсифікація – свідомо зміна чи модифікація вже наявних даних, що стосуються освітнього процесу чи наукових досліджень;

Списування – виконання письмових робіт із залученням зовнішніх джерел інформації, крім дозволених для використання, зокрема під час оцінювання результатів навчання;

Обман – надання завідомо неправдивої інформації щодо власної освітньої (наукової, творчої) діяльності чи організації освітнього процесу. Формами обману є, зокрема, академічний плагіат, самоплагіат, фабрикація, фальсифікація та списування;

Хабарництво – надання (отримання) учасником освітнього процесу чи пропозиція щодо надання (отримання) коштів, майна, послуг, пільг чи будь-яких інших благ матеріального або нематеріального характеру з метою отримання неправомірної переваги в освітньому процесі;

Необ'єктивне оцінювання – свідоме завищення або заниження оцінки результатів навчання здобувачів освіти; надання здобувачам освіти під час проходження ними оцінювання результатів навчання допомоги чи створення перешкод, не передбачених умовами та/або процедурами проходження такого оцінювання; вплив у будь-якій формі (прохання, умовляння, вказівка, погроза, примушування тощо) на педагогічного (науково-педагогічного) працівника з метою здійснення ним необ'єктивного оцінювання результатів навчання [5, с.3].

Ознаками оригінальності є ступінь самостійності викладу матеріалу, що виявляється у відсутності неправомірних текстових запозичень, коректному використанні джерел інформації та наявності авторського аналізу досліджуваної проблеми. Оригінальність не означає повної відмови від використання наукових праць інших авторів, оскільки будь-яке дослідження ґрунтується на попередніх наукових напрацюваннях. Водночас запозичений матеріал не повинен домінувати в тексті роботи та має виконувати допоміжну функцію – слугувати підґрунтям для формування власних суджень, висновків і узагальнень.

Особлива увага приділяється відмежуванню допустимих і недопустимих форм запозичень. Допустимими вважаються прямі цитати за умови їх належного оформлення, а також непряме цитування (переказ) із обов'язковим посиланням на першоджерело. Недопустимими є механічне копіювання фрагментів тексту, формальне перефразування без зміни змісту, а також використання власних раніше виконаних робіт або їх частин без відповідного зазначення (самоплагіат).

Академічна доброчесність у межах курсової роботи також передбачає відповідальне ставлення до процесу підготовки тексту. Зокрема, дослідник повинен самостійно опрацьовувати джерела, критично оцінювати інформацію, уникати надмірного цитування та свідомого маскування запозичених фрагментів шляхом технічних або стилістичних маніпуляцій.

Формально високий показник унікальності тексту не може розглядатися як достатній доказ самостійності роботи за відсутності логічного викладу та аргументованих авторських висновків.

Курсова робота здобувача першого (бакалаврського) рівня вищої освіти підлягає обов'язковій перевірці на наявність академічного плагіату із застосуванням програмних засобів, зокрема програми Anti-Plagiarism. Її здійснює відповідальна особа з числа співробітників наукової бібліотеки, формує звіт, виписує довідку про відсоток унікальності наукового дослідження та передає ці дані завідувачеві кафедри. Перевірка передбачає:

I етап - встановлення факту наявності академічного плагіату та самоплагіату за результатами комп'ютерної перевірки текстів за допомогою програмно-технічних засобів, із визначенням відсотку унікальності роботи.

II етап - подальший аналіз виявлених текстових збігів експертами, які обізнані як у технічних аспектах виявлення академічного плагіату, так і в сучасному стані предметної галузі досліджень із урахуванням як результатів роботи комп'ютерних програм, так і інших даних [4, с. 14].

Згідно з внутрішніми нормативними документами університету, мінімально допустимий рівень оригінальності тексту курсової роботи має становити не менше 30 % за умови відсутності некоректних запозичень і самоплагіату [4]. Водночас досягнення цього показника не є самоціллю, оскільки визначальним чинником оцінювання виступає відсутність некоректних запозичень, логічна цілісність викладу та наявність самостійних аналітичних висновків. Роботи з формально високим показником унікальності, але з ознаками механічного перефразування або відсутності авторського аналізу, можуть бути визнані такими, що не відповідають вимогам академічної доброчесності.

Здобувачі вищої освіти можуть попередньо самостійно перевірити текст курсової роботи на оригінальність за допомогою спеціальних програм або за допомогою сайтів, які надають такі послуги. Наприклад, Plag – Перевірка плагіату та ШІ (<https://my.plag.com.ua>), Advego Plagiat, Edu-Birde (<https://edubirdie.com/perevirka-na-plagiat>) та ін. Їх можна використовувати лише для того, щоб зорієнтуватися у рівневі оригінальності наукової роботи. Результати такої перевірки під час подання роботи до захисту не враховуються, оскільки такі програми й сервіси не є сертифікованими.

При цьому результати комп'ютерної перевірки мають допоміжний характер і використовуються для попередньої оцінки тексту.

До текстових збігів, які не враховуються як прояви академічного плагіату, належать:

- загальноживані наукові терміни, стійкі словосполучення та типові визначення;
- назви нормативно-правових актів, освітніх стандартів, програм і офіційних документів;
- бібліографічні описи використаних джерел;

– коректно оформлені прямі цитати з обов'язковим зазначенням автора та джерела.

У разі виявлення низького рівня оригінальності тексту або наявності сумнівних фрагментів курсова робота може бути повернута здобувачеві освіти на доопрацювання. Рекомендованими шляхами підвищення оригінальності є скорочення надмірних цитат, глибший аналітичний виклад матеріалу, розширення власних міркувань та уточнення формулювань.

Остаточне рішення щодо дотримання вимог академічної доброчесності ухвалюється на основі експертного аналізу результатів комп'ютерної перевірки з урахуванням специфіки теми дослідження, галузі знань та характеру використаних джерел.

Здобувачі вищої освіти підтверджують дотримання принципів академічної доброчесності шляхом підписання декларації про академічну доброчесність, що засвідчує їх особисту відповідальність за самостійність виконання, зміст та оригінальність курсової роботи.

У разі порушення встановлених вимог курсова робота може бути повернута здобувачеві освіти на доопрацювання або не допущена до захисту в порядку, визначеному внутрішніми нормативними документами університету.

5.3. Використання штучного інтелекту в освітній діяльності: дозволені та недопустимі практики

В умовах цифрової трансформації освіти штучний інтелект (ШІ) набув широкого поширення як інструмент освітньої та навчально-наукової діяльності. Сучасні здобувачі вищої освіти активно використовують чат-боти, системи автоматизованої генерації текстів, перекладачі, інтелектуальні пошукові сервіси та інші цифрові засоби, що базуються на технологіях штучного інтелекту. Зазначене явище є об'єктивною реальністю сучасного освітнього процесу і потребує методичного осмислення та нормативного врегулювання.

Разом із тим, у контексті виконання курсової роботи з методики професійного навчання використання ШІ має здійснюватися з дотриманням принципів академічної доброчесності, усвідомленням його функціонального призначення та персональної відповідальності студента за результати навчально-наукової діяльності. Штучний інтелект не є суб'єктом освітнього процесу, не несе академічної відповідальності та не може виступати автором курсової роботи. Його застосування можливе виключно як допоміжного інструменту, що не підміняє самостійне мислення, аналіз наукових джерел і професійні судження здобувача освіти.

Принциповим положенням, яке студент має усвідомити з початкового етапу виконання курсової роботи, є те, що курсова робота слугує не перевірці уміння користуватися інструментами штучного інтелекту, а оцінюванню рівня сформованості професійно-методичного мислення майбутнього педагога професійного навчання.

У межах дотримання вимог академічної доброчесності допускається використання штучного інтелекту як інтелектуального помічника за умови збереження авторської позиції студента та критичного ставлення до отриманих результатів.

Дозволені практики використання штучного інтелекту

1. Пошук і попередня систематизація інформації

Допускається використання ШІ з метою:

- уточнення значень наукових і педагогічних термінів та понять (зокрема «професійна компетентність», «методика професійного навчання», «дуальна форма здобуття освіти»);
- попереднього ознайомлення з проблематикою обраної теми;
- формування орієнтовного переліку аспектів досліджуваної проблеми.

Наприклад: Студент звертається до ШІ з метою з'ясування загальних підходів до формування професійної компетентності майбутніх кваліфікованих робітників. Отримана інформація не включається безпосередньо до тексту курсової роботи, а використовується як орієнтир для подальшого самостійного пошуку та аналізу наукових джерел, підручників і фахових публікацій.

2. Допомога у формуванні плану та структури курсової роботи

Допускається використання ШІ для:

- уточнення логіки побудови курсової роботи;
- попередньої перевірки відповідності структури темі дослідження;
- добору варіантів формулювань назв розділів і параграфів.

При цьому остаточне визначення структури курсової роботи здійснюється студентом спільно з науковим керівником і не може автоматично ґрунтуватися на пропозиціях цифрових інструментів.

3. Мовно-стилістичне редагування тексту

Штучний інтелект може застосовуватися з метою:

- перевірки орфографічної та пунктуаційної правильності тексту;
- удосконалення стилістики викладу;
- усунення повторів і надмірної складності синтаксичних конструкцій.

Таке використання є доцільним, особливо для студентів, які перебувають на етапі формування навичок академічного письма. Водночас редагування не повинно призводити до зміни змісту, наукової позиції або логіки авторського викладу.

4. Генерування прикладів та ідей для методичних розробок

У межах методичного (практичного) розділу курсової роботи допускається використання ШІ для:

- добору варіантів навчальних і виробничих завдань;
- моделювання типових ситуацій професійного навчання;
- пошуку ідей для фрагментів уроків, практичних вправ, навчальних кейсів.

При цьому студент зобов'язаний адаптувати запропоновані матеріали до конкретного освітнього контексту: спеціальності, рівня підготовки здобувачів освіти, умов закладів професійної (професійно-технічної) та фахової передвищої освіти.

Недопустимі практики використання штучного інтелекту

Порушенням принципів академічної доброчесності вважаються всі випадки, коли використання штучного інтелекту фактично підміняє самостійну навчально-наукову діяльність студента.

До недопустимих практик належать:

1. Повне або часткове копіювання згенерованого тексту без авторської переробки

Курсова робота втрачає статус самостійної, якщо студент:

- включає до тексту згенеровані абзаци без змін;
- не усвідомлює змісту викладеного матеріалу;
- не здатний пояснити логіку та наукові положення під час захисту.

Такі тексти, як правило, мають формально правильний, але поверхневий характер, містять загальні формулювання без зв'язку з методикою професійного навчання та легко виявляються в процесі усної співбесіди.

2. Генерування теоретичного або методичного розділу «під ключ»

Недопустимим є використання ШІ для:

- написання розділів курсової роботи з нуля;
- формування висновків без проведення реального аналізу;
- створення псевдонаукового тексту без опори на джерельну базу.

Такі дії не сприяють формуванню професійної компетентності та суперечать освітнім цілям дисципліни «Методика професійного навчання».

3. Підміна аналізу джерел автоматизованими узагальненнями

Штучний інтелект часто формує узагальнені висновки, які:

- не відображають позицій конкретних учених;
- не містять коректних бібліографічних посилань;
- мають зовнішні ознаки науковості без належної доказової бази.

Студент зобов'язаний працювати з реальними науковими джерелами, а не з їх алгоритмічними узагальненнями.

4. Використання вигаданих джерел і науковців

Особливу небезпеку становить створення штучним інтелектом неіснуючих статей, наукових журналів і прізвищ авторів. Використання таких матеріалів є грубим порушенням академічної доброчесності та підставою для недопуску курсової роботи до захисту.

Використання штучного інтелекту під час виконання курсової роботи з методики професійного навчання допускається лише за умови збереження самостійного характеру навчально-наукової діяльності здобувача освіти. Відповідальність за зміст, структуру, аргументацію та наукову коректність курсової роботи повністю покладається на студента.

Під час перевірки та захисту курсової роботи викладач має право з'ясувати рівень самостійності її виконання, ступінь усвідомлення студентом

використаних понять і положень, здатність аргументовано представити результати проведеного дослідження. У разі виявлення фактів підміни самостійної роботи автоматизованою генерацією тексту курсова робота може бути повернена на доопрацювання або не допущена до захисту відповідно до чинних положень про академічну доброчесність.

6. ПОРЯДОК ПОДАННЯ ТА ЗАХИСТУ КУРСОВОЇ РОБОТИ

6.1. Подання і захист курсової роботи

Завершальним етапом є перевірка та захист курсової роботи. До захисту курсової роботи допускаються студенти, які в повному обсязі виконали її завдання та мають допуск до захисту наукового керівника. Курсова робота здається науковому керівнику для перевірки за три тижні до запланованого захисту. Остаточний варіант курсової роботи, до якого вносяться необхідні зміни відповідно до зауважень наукового керівника, подається у вигляді роздрукованого тексту в м'якій обкладинці (у теці з файлами, із пружинним опрацюванням тощо) і на електронному носії (одним файлом). Електронна версія роботи має бути ідентичною паперовій.

У разі схвальної оцінки керівником та успішної перевірки на текстові запозичення курсова робота допускається до захисту. Остаточний варіант курсової роботи, до якого вносяться необхідні зміни відповідно до зауважень наукового керівника, подається на кафедру за 7 днів до встановленого терміну захисту та реєструється лаборантом кафедри в журналі обліку курсових робіт. Після зазначеного терміну курсова робота не приймається, а здобувач освіти до її захисту не допускається [4 с. 11].

Після реєстрації курсова робота передається науковому керівникові для перевірки та підготовки письмового відгуку. У відгуку керівник відзначає позитивні сторони виконаної роботи, аналізує виявлені недоліки або дискусійні аспекти дослідження, оцінює рівень самостійності здобувача під час формулювання основних положень і висновків, а також визначає їх практичну значущість. На підставі проведеного аналізу науковий керівник робить висновок щодо можливості допуску курсової роботи до захисту. Окрему увагу приділяють якості оформлення роботи, зокрема правильності мовного оформлення, відсутності орфографічних і граматичних помилок та дотриманню встановлених вимог до оформлення наукових робіт.

Перевірка курсових робіт на плагіат здійснюється відповідальною особою з числа працівників навчального відділу із застосуванням безкоштовного програмного забезпечення eТХТ-Антиплагіат, встановленого на комп'ютері навчального відділу. За результатами перевірки формується відповідний звіт, оформлюється довідка із зазначенням відсотка унікальності тексту, після чого ці матеріали передаються завідувачеві кафедри [4, с.4].

Захист курсової роботи

Курсова робота підлягає обов'язковому захисту. Процедура захисту курсової роботи є публічною і відбувається у строки, визначені кафедрою за

участю комісії, до складу якої входять науковий керівник, 2–3 науково-педагогічні працівники кафедри, лаборант кафедри, який веде протокол, а також у присутності здобувачів освіти першого (бакалаврського) рівня.

Під час захисту курсової роботи здобувач освіти коротко презентує основний зміст проведеного дослідження, обґрунтовує отримані висновки та запропоновані рекомендації, відповідає на запитання членів комісії, що стосуються тематики виконаної роботи.

За результатами публічного захисту комісія визначає підсумковий бал курсової роботи, враховуючи такі критерії:

- обґрунтованість актуальності обраної теми, повноту формулювання мети та завдань дослідження, орієнтацію роботи на практичне використання теоретичних знань;
- рівень науково-теоретичного опрацювання проблеми та ступінь реалізації поставлених завдань у підсумкових висновках;
- самостійність виконання дослідження і рівень оригінальності тексту;
- дотримання встановлених вимог до структури та оформлення курсової роботи, відповідність викладу матеріалу нормам наукового стилю;
- уміння логічно, послідовно та лаконічно представити результати дослідження і належний рівень культури презентації;
- здатність аргументовано обстоювати власні висновки й пропозиції під час відповідей на додаткові запитання.

Процедура захисту курсової роботи фіксується секретарем комісії у відповідному протоколі.

На закритому засіданні комісія обговорює якість виконання курсової роботи та результати її захисту. Більшістю голосів виносить рішення про отриманий бал, враховуючи також зміст рецензії наукового керівника та результати перевірки наукового дослідження на наявність текстових запозичень [4, с. 12].

Підстави для недопущення здобувача освіти до захисту курсової роботи:

- несвоєчасне подання наукового дослідження керівникові та втрата належної взаємодії з ним у процесі роботи;
- несвоєчасне подання завершеного варіанту курсової роботи на кафедру;
- невиконання встановлених вимог до написання курсової роботи;
- низький змістово-смысловий рівень дослідження;
- порушення загальних вимог до оформлення курсової роботи;
- непроходження перевірки на наявність текстових запозичень у визначені терміни;
- виявлення за результатами перевірки фактів академічної недобросовісності, зокрема плагіату [4, с.11].

6.2. Вимоги до доповіді та презентації захисту результатів курсового дослідження

Під час підготовки до захисту курсової роботи здобувач вищої освіти готує *доповідь тривалістю 7–10 хвилин*, мультимедійну презентацію та

ілюстративні матеріали (таблиці, схеми, рисунки), що відображають основні результати проведеного дослідження, узагальнення, висновки й пропозиції, сформульовані у роботі. Кількість та зміст ілюстративного матеріалу визначаються автором самостійно, однак попередньо узгоджуються з науковим керівником. Ілюстративні матеріали повинні бути підготовлені таким чином, щоб забезпечити їх ефективну демонстрацію за допомогою сучасних технічних засобів візуалізації.

Доповідь має бути чіткою, логічно структурованою та змістовною. Під час виступу не доцільно обмежуватися простим переказом тексту курсової роботи або детальним описом техніки проведених розрахунків. Розпочинаючи доповідь, автор роботи називає тему дослідження, обґрунтовує її актуальність, коротко формулює мету роботи, характеризує об'єкт і предмет дослідження. У процесі виступу доцільно послідовно звертатися до підготовлених таблиць, схем та інших наочних матеріалів, що забезпечує цілісне представлення змісту роботи та результатів дослідження, винесених на захист.

Під час захисту основна частина часу відводиться на представлення результатів дослідження: виклад основного змісту роботи, обґрунтування отриманих висновків і запропонованих рекомендацій. Висновки та рекомендації можуть мати методичний, методологічний або організаційний характер. Доцільно, щоб студент у доповіді зазначив, які з розроблених ним положень уже впроваджені або плануються до впровадження, а також окреслив фактичну чи очікувану соціально-економічну й екологічну ефективність запропонованих заходів.

Після доповіді здобувач відповідає на запитання членів екзаменаційної комісії та присутніх на захисті. Таке обговорення дозволяє оцінити рівень професійної підготовки студента, ступінь самостійності виконання дослідження та широту його фахових знань. Зразок доповіді надається в додатку М.

Вимоги до презентації результатів курсової роботи під час захисту

Рекомендується розробляти мультимедійні форми презентації результатів досліджень. Основна мета презентації – це забезпечення стислого та наочного подання основних результатів курсової роботи. При створенні презентації студенти повинні вирішити два важливих завдання:

1. Створити короткий анотований конспект свого виступу.
2. Викласти результати досліджень та їх основні положення.

Презентацію до курсової роботи рекомендується виконувати за допомогою програмного забезпечення MS POWERPOINT.

Структура презентації:

1-й слайд – тема курсової роботи, прізвище, ім'я доповідача, відомості про наукового керівника: науковий ступінь, вчене звання, посада, прізвище та ім'я;

2-й – актуальність курсової роботи та проблема дослідження;

3-й – мета, об'єкт, предмет дослідження;

- 4-й – завдання курсової роботи;
- 5-й – методи та засоби розв'язання завдань;
- 6-й–n ... слайди – результати дослідження.

На слайдах відображається опис даних, які отримані в дослідженні, їх статистичне обґрунтування, в тому числі з використанням комп'ютерних програм (основні визначення, таблиці, діаграми, графіки, відеофрагменти тощо). На останніх одному-двох слайдах відображаються загальні висновки та рекомендації до впровадження результатів курсової роботи.

Кількість слайдів у презентації визначається змістом і тривалістю доповіді. Під час підготовки презентаційного матеріалу доцільно дотримуватися таких рекомендацій:

- загальна кількість слайдів, як правило, не повинна перевищувати 20;
- на слайдах варто використовувати короткі ключові слова або фрази, уникаючи великих текстових блоків;
- текстову інформацію доцільно подавати у вигляді схем, структурних моделей або організаційних діаграм, а числові дані – у таблицях чи графічних діаграмах;
- зміст презентації бажано доповнювати ілюстраціями, графікою, фотографіями або відеоматеріалами;
- матеріал має бути викладений логічно, послідовно та грамотно;
- усний виступ повинен пояснювати та розширювати зміст слайдів, а не повністю повторювати їх текст;
- анімаційні ефекти слід використовувати помірно, лише для акцентування уваги на важливих елементах;
- текст повинен бути добре читабельним (рекомендований розмір шрифту: для заголовків – не менше 32 pt, для основного тексту – не менше 22 pt);
- кольорова гама презентації має бути узгодженою: бажано використовувати не більше трьох основних кольорів та їх відтінків на одному слайді;
- оформлення презентації повинно бути єдиним для всіх слайдів;
- необхідно забезпечити достатній контраст між фоном, текстом та графічними елементами.

6.3. Критерії оцінювання курсової роботи

Курсові роботи вважаються окремою дисципліною. Оцінювання курсової роботи здійснюється відповідно до Положення «Про контроль і оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти в Глухівському національному педагогічному університеті імені Олександра Довженка» [8]. Результати захисту оцінюються за 100-бальною шкалою та шкалою ECTS згідно з критеріями оцінювання курсових робіт (таблиця 1). Під час виконання курсової роботи студент має продемонструвати здатність логічно й аргументовано викладати результати дослідження, застосовувати статистичні, математичні та інші методи аналізу, здійснювати власні наукові пошуки. Важливим є також володіння навичками узагальнення отриманих

результатів і формулювання обґрунтованих висновків. Крім того, студент повинен уміти працювати з науковою літературою, критично опрацьовувати джерела, а також визначати й аргументувати ефективні шляхи розв'язання досліджуваної проблеми.

Таблиця 1. Шкала оцінювання курсової роботи
Відповідність шкал оцінювання

Сума балів за 100-бальною шкалою	Оцінка ECTS	Рівні навчальних досягнень студентів
90-100	A	<p>Студент демонструє високий рівень володіння теоретичними знаннями та практичними вміннями. Курсова робота повністю відповідає обраній темі, об'єкту й предмету дослідження, виконана у встановлені терміни, має логічно обґрунтовану структуру. Здійснено критичний аналіз літературних та інформаційних джерел, використано сучасні методи дослідження, проведено та апробовано комплексні наукові дослідження й необхідні розрахунки.</p> <p>На основі отриманих результатів сформульовано аргументовані висновки та обґрунтовані пропозиції. Результати наукового дослідження опубліковано у наукових виданнях та/або матеріалах наукових конференцій. Оформлення курсової роботи повністю відповідає вимогам стандартів, викладених у методичних рекомендаціях.</p> <p>Доповідь під час захисту є логічною та змістовною, студент вільно й аргументовано відповідає на всі запитання членів комісії.</p>
100		
99		
98		
97		
96		
95		
94		
93		
92		
91		
90		
82-89	B	<p>Студент демонструє достатній рівень оволодіння теоретичними знаннями та вміннями їх практичного застосування. Курсова робота відповідає обраній темі, об'єкту й предмету дослідження, виконана у встановлені терміни, має логічно обґрунтовану структуру.</p> <p>Здійснено аналіз літературних джерел, використано сучасні методи дослідження, проведено та апробовано комплексні наукові дослідження й необхідні розрахунки. Висновки загалом є аргументованими, пропозиції — обґрунтованими.</p> <p>Оформлення курсової роботи в цілому відповідає вимогам стандартів, викладених у методичних рекомендаціях, однак містить окремі несуттєві помилки. Доповідь під час захисту є логічною, відповіді на запитання членів комісії переважно</p>
89		
88		
87		
86		
85		
84		
83		
82		

		правильні, але потребували окремих уточнень.
74-81	C	<p>Студент демонструє середньо-достатній рівень володіння теоретичним матеріалом та готовність до застосування набутих умінь і навичок. Тему курсової роботи загалом розкрито, однак наявні окремі недоліки непринципового характеру. Роботу виконано у встановлені терміни, структура є логічно обгрунтованою.</p> <p>Здійснено аналіз літературних джерел, самостійно опрацьовано підібраний матеріал та звітні дані підприємства (організації), на базі яких проводилося дослідження, виконано комплексні дослідження. Висновки сформульовано, пропозиції подано, проте вони недостатньо аргументовані.</p> <p>Мають місце окремі зауваження керівника. Доповідь під час захисту логічна, проголошена вільно; відповіді на запитання членів комісії переважно правильні. В оформленні курсової роботи наявні незначні помилки.</p>
81		
80		
79		
78		
77		
76		
75		
74		
64-73		
73		
72		
71		
70		
69		
68		
67		
66		
65		
64		
60-63	E	<p>Рівень володіння теоретичним матеріалом, практичними вміннями та навичками є нижчим за середній. Тему курсової роботи загалом розкрито, однак наявні суттєві недоліки змістовного характеру. Мету роботи сформульовано нечітко, об'єкт і предмет дослідження визначено неправильно.</p> <p>Теоретичний розділ має виражений компілятивний характер, відсутнє власне оцінювання джерел. В аналітичній частині спостерігається надлишок описовості, добір інформаційних матеріалів (таблиць, графіків, схем) є</p>
63		
62		
61		
60		

		<p>недостатньо обґрунтованим. Висновки сформульовано без належного аргументування.</p> <p>Відгук наукового керівника загалом позитивний, проте містить суттєві зауваження. Доповідь під час захисту прочитана за текстом, відповіді на запитання членів комісії переважно неточні або неправильні. В оформленні курсової роботи допущено порушення встановлених вимог.</p>
35-59	FX	<p>Студент демонструє низький рівень володіння навчальним матеріалом і не здатний опанувати практичні вміння та навички без додаткових занять із дисципліни. Тему курсової роботи не розкрито, розділи між собою логічно не пов'язані. Відсутній критичний огляд сучасних літературних джерел, аналіз виконано поверхово, переважає описовість.</p> <p>Запропоновані заходи мають випадковий характер і не впливають із результатів аналізу, економічне обґрунтування є неповним або повністю відсутнім. У тексті наявні запозичення без відповідних посилань.</p> <p>Оформлення курсової роботи не відповідає встановленим вимогам, роздаткові матеріали до захисту відсутні. Під час захисту відповіді на запитання членів комісії є неточними, неповними або відсутніми.</p>
1-34	F	<p>Студент демонструє критично низький рівень знань та відсутність практичних умінь і навичок. Тему курсової роботи не розкрито, розділи між собою логічно не пов'язані. Відсутній критичний огляд сучасних літературних джерел, аналіз виконано поверхово, переважає описовість.</p> <p>Запропоновані заходи мають випадковий характер і не впливають із результатів аналізу, методичне обґрунтування є неповним або повністю відсутнім. У тексті наявні запозичення без відповідних посилань.</p> <p>Оформлення курсової роботи не відповідає встановленим вимогам, роздаткові матеріали до захисту відсутні. Під час захисту відповіді на запитання членів комісії є неточними, неповними або повністю відсутні.</p>

Під час оцінювання курсової роботи враховується сукупність показників, що характеризують її науково-теоретичний, методичний і практичний рівень. До основних критеріїв оцінювання належать:

- актуальність обраної теми дослідження та її відповідність сучасним тенденціям розвитку професійної освіти;
- відповідність змісту та структури курсової роботи визначеним меті й завданням дослідження;

- логічна послідовність викладу матеріалу та взаємозв'язок між структурними елементами роботи;
- повнота, системність і аргументованість розкриття питань, передбачених планом дослідження;
- глибина теоретичного аналізу досліджуваної проблеми, рівень опрацювання наукової, педагогічної та методичної літератури;
- використання сучасних методів науково-педагогічного дослідження та коректність їх застосування;
- практична спрямованість отриманих результатів, наявність обґрунтованих методичних рекомендацій;
- реалістичність і доцільність запропонованих розробок, ступінь вирішення поставлених у дослідженні завдань;
- рівень наукового обґрунтування висновків і пропозицій;
- використання інформаційно-комунікаційних технологій та цифрових засобів у процесі виконання дослідження;
- науковий стиль викладу матеріалу та культура академічного письма;
- самостійність виконання дослідження і дотримання принципів академічної доброчесності;
- мовна грамотність тексту курсової роботи;
- відповідність технічного оформлення встановленим вимогам і якість підготовлених таблиць, рисунків, схем та інших ілюстративних матеріалів.

Якщо за результатами захисту здобувач освіти отримує підсумковий бал «FX», «F» за шкалою ECTS, то курсова робота повертається на доопрацювання. Ліквідація академічної заборгованості здійснюється шляхом повторного захисту у термін, визначений у графіку перескладань, затвердженому деканом факультету.

Результати виконання та захисту курсових робіт обговорюються на засіданні кафедри та засіданні вченої ради факультету з метою вироблення заходів, спрямованих на підвищення якості написання здобувачами освіти наукових досліджень та покращення організаційно-методичного керівництва їхньою роботою [4, с. 13].

До захисту не допускаються студенти, які подали роботу, яка за змістом та оформленням не відповідає вимогам.

Здобувач має право подати апеляцію щодо рішення комісії за результатами захисту курсової роботи в день захисту.

Після завершення захисту підсумковий бал вноситься у відомість обліку успішності, в індивідуальний навчальний план студента за підписом керівника курсової роботи.

У разі неявки здобувача на захист курсової роботи:

- з поважних причин – голові комісії надається право призначити захист курсової роботи в інший час;
- з неповажних причин – здобувачеві виставляється незадовільна оцінка.

Після захисту курсова робота зберігається на кафедрі протягом трьох років, після чого списується та знищується за встановленим в Університеті

порядком [4, с. 2]. Згідно з нормативними документами після закінчення терміну зберігання курсових робіт комісія, яка створюється наказом ректора Університету, приймає рішення про списання робіт (списання курсових робіт оформляється відповідним актом).

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Закон України «Про вищу освіту» від 01.07.2014 № 1556-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text> (дата звернення: 04.03.2026)
2. Статут Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка. Глухів. 2021. URL: <https://drive.google.com/file/d/1v4PFpC9PLSW95IIBqkRRPu4WPsri0KVPx/view> (дата звернення: 12.03.2026).
3. Положення «Про організацію освітнього процесу в Глухівському національному педагогічному університеті імені Олександра Довженка», введено в дію наказом ГНПУ ім. О. Довженка від 29.06.2019 № 175. URL: <https://drive.google.com/file/d/1qEOBILLZXXJcYRFgaaKTpboN6e8mAySKA/view> (дата звернення: 12.03.2026).
4. Положення «Про курсові роботи в Глухівському національному педагогічному університеті імені Олександра Довженка» введено в дію наказом ГНПУ ім. О. Довженка від _____ № _____. URL..... (дата звернення: 12.03.2026).
5. Положення про дотримання принципів академічної доброчесності в Глухівському національному педагогічному університеті імені Олександра Довженка, введено в дію наказом ГНПУ ім. О. Довженка від 11.06.2020 №151. URL: <https://drive.google.com/file/d/1OvkdtmHZncMFI3jDEMuWR6Wag4TVxUsO/view> (дата звернення: 12.03.2026).
6. Положення про наукове товариство студентів, аспірантів, докторантів і молодих вчених Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка, введено в дію наказом ГНПУ ім. О. Довженка від 14.01.2020 № 175. URL: https://drive.google.com/file/d/17iG3b4CwEoHqMCKC_5i3qe4drYohnIc7/view (дата звернення: 12.03.2026).
7. Положення про екзаменаційну комісію у Глухівському національному педагогічному університеті імені Олександра Довженка, введено в дію наказом ГНПУ ім. О. Довженка від 27.06.2019 № 175. URL: <https://drive.google.com/file/d/1fLWc2mPg-Z8AS5mjPgdcAAeREMMvzS2u/view> (дата звернення: 12.03.2026).
8. Положення про контроль і оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти в Глухівському національному педагогічному університеті імені Олександра Довженка, введено в дію наказом ГНПУ ім. О. Довженка від 30.06.2020 № 11. URL: <https://drive.google.com/file/d/18xFLDwqd2ztgkiWeJ5UtnU9ZQgyhlM9l/view> (дата звернення: 12.03.2026).
9. Освітньо-професійна програма «Професійна освіта (Аграрне виробництво, переробка сільськогосподарської продукції)» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, введено в дію наказом ГНПУ ім. О. Довженка від 04.04.2025 № 115. Глухів, 2025. URL:

https://drive.google.com/file/d/1EdmoAhkTWpkPmr4-2oy7Mms5_dGw17V_/view (дата звернення: 12.03.2026).

10. Освітньо-професійна програма «Професійна освіта (Будівництво та зварювання)» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, введено в дію наказом ГНПУ ім. О. Довженка від 04.04.2025 № 115. Глухів, 2025. URL: https://docs.google.com/document/d/1jcfCXWDoMtkIyjHeOgo8_vmNcJ_AIW6E/edit?rtprof=true&tab=t.0 (дата звернення: 12.03.2026).

11. Освітньо-професійна програма «Професійна освіта (Технологія виробів легкої промисловості)» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, введено в дію наказом ГНПУ ім. О. Довженка від 04.04.2025 № 115. Глухів, 2025. URL: <https://docs.google.com/document/d/1-BugV1trL9DYx5uYTJGYI1-G98TFRNx/edit?tab=t.0> (дата звернення: 12.03.2026).

12. Стандарт вищої освіти України перший (бакалаврський) рівень, галузь знань 01 – «Освіта / Педагогіка», спеціальність 015 – «Професійна освіта (за спеціалізаціями)». Затверджено і введено в дію наказом Міністерства освіти і науки України від 21.11.2019 р. № 1460. URL: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/uploads/public/661/68b/363/66168b3638cad818560478.pdf> (дата звернення: 12.03.2026).

13. Закон України «Про освіту» від 05.09.2017. № 2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення: 12.03.2026).

14. Закон України «Про академічну доброчесність» від 18.12.2025, № 4742-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4742-20#Text> (дата звернення: 12.03.2026).

15. Вовк Б. І., Самусь Т. В., Опанасенко В. П., Маринченко Є. О., Ющенко В.М. Організація самостійної роботи здобувачів вищої освіти: навчально-методичний посібник. Глухів, 2025. 145 с.

16. Ковальчук В. І., Ігнатенко С. В., Росновський М. Г., Ігнатенко Г. В., Вовк Б. І., Опанасенко В. П., Самусь Т. В. *Підготовка майбутніх педагогів професійного навчання на засадах компетентнісного підходу* : кол. монографія / за наук. ред. В. І. Ковальчука. Глухів: Глухівський НПУ ім. О. Довженка, 2020. 194 с.

17. Методичні рекомендації до виконання магістерської роботи / Укладачі: Ковальчук В. І., Самусь Т. В., Ігнатенко Г. В., Вовк Б. І., Опанасенко В. П., Маринченко Є. О. Глухів, 2023. 57 с.

18. Самусь Т. В. Підготовка педагогів професійного навчання в Глухівському національному педагогічному університеті імені Олександра Довженка: від історії до сучасності. *Глухівський національний педагогічний університет імені Олександра Довженка: 150 років розвитку*: монографія / за ред. Олександра Курка, Наталії Ткаченко, Андрія Гриценка. Глухів. 2024. С. 191–206.

19. Самусь Т. В., Опанасенко В. П. Проблеми фахової підготовки педагогів професійного навчання в умовах сучасної вищої освіти України. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. Суми, 2025. Вип. 6 (146). С. 173–182. DOI: <https://doi.org/10.24139/2312-5993/2025.06/173-182>.

20. Самусь Т. В., Опанасенко В. П. Формування професійної компетентності майбутніх педагогів професійного навчання під час підготовки за дуальною формою здобуття освіти. *Вісник Кременчуцького національного університету імені Михайла Остроградського*. Кременчук : КрНУ, 2025. Вип. 1 (150). С. 44–51. DOI: <https://doi.org/10.32782/1995-0519.2025.1.5>

21. Самусь Т. В., Опанасенко В. П. Формування професійної компетентності майбутніх педагогів професійного навчання засобами комп'ютерного моделювання. *«Перспективи та інновації науки» (Серія «Педагогіка»): журнал*. 2024. № 6 (40) 2024. С. 415 – 426. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-4952-2024-6\(40\)-415-426](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2024-6(40)-415-426)

22. Самусь Т. В. Фахова підготовка майбутніх педагогів професійного навчання та напрями її модернізації. *«Наука і техніка сьогодні (Серія «Педагогіка»)»: журнал*. 2024. № 9 (37) 2024. С. 440–452. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-6025-2024-9\(37\)-440-452](https://doi.org/10.52058/2786-6025-2024-9(37)-440-452)

23. Самусь Т. В., Ющенко В. М. Шляхи формування професійної компетентності майбутніх педагогів професійного навчання в контексті сучасних освітніх викликів. *Вісник науки та освіти (Серія «Педагогіка») : журнал*. 2024. № 11 (29) 2024. С. 1564–1573. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-6165-2024-11\(29\)-1564-1573](https://doi.org/10.52058/2786-6165-2024-11(29)-1564-1573)

24. Самусь Т. В., Ющенко В. М. Формування професійної компетентності майбутніх педагогів професійного навчання на засадах компетентнісного підходу. *Перспективи та інновації науки (Серія «Педагогіка») : журнал*. 2025. № 1 (47) 2025. С. 1036–1045. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-4952-2025-1\(47\)-1036-1045](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2025-1(47)-1036-1045)

25. Кузьмінський А. І., Самусь Т. В. Зміст структурних компонентів професійної компетентності майбутніх педагогів професійного навчання через призму освітньо-професійних програм. *Вісник Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка*. Глухів, 2025. Вип. 1(57). С. 10–15. DOI: <https://doi.org/10.31376/2410-0897-2025-1-57-10-15>

26. Самусь Т. В. Концепція формування професійної компетентності майбутніх педагогів професійного навчання у процесі фахової підготовки. *Інноваційна педагогіка: науковий журнал*. 2025. Вип. 83. Том 2. С. 145–149. DOI: <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2025/83.2.28>

ДОДАТКИ

Орієнтовна тематика курсових робіт

1. Методика формування мотивації здобувачів освіти на теоретичних заняттях з дисципліни (назва) із використанням активних методів навчання.
2. Формування професійно орієнтованих практичних умінь здобувачів освіти аграрного (будівельного, легкої промисловості) профілю.
3. Методика активізації пізнавальної діяльності здобувачів освіти на теоретичних заняттях з дисципліни (назва) із використанням проблемного навчання.
4. Формування професійно-технологічної компетентності майбутніх фахівців аграрної (будівельної, легкої промисловості) галузі.
5. Методика формування технологічного мислення здобувачів освіти аграрного (будівельного, легкої промисловості) профілю.
6. Формування техніко-технологічних знань і вмінь здобувачів освіти на заняттях теоретичного навчання.
7. Методика формування системи професійно-технологічних знань здобувачів освіти аграрного (будівельного, легкої промисловості) профілю.
8. Методика формування професійних умінь здобувачів освіти на практичних заняттях аграрного (будівельного, легкої промисловості) спрямування.
9. Методика організації навчально-виробничої діяльності здобувачів освіти з аграрних (будівельних, легкої промисловості) професій.
10. Методика використання цифрових технологій на теоретичних/практичних заняттях з дисципліни (назва).
11. Методика формування самостійної роботи здобувачів освіти на заняттях з дисципліни (назва).
12. Методика використання візуалізаційних та мультимедійних засобів у професійному навчанні здобувачів освіти галузевого профілю.
13. Методика використання структурно-логічних схем і цифрових конспектів як засобу активізації пізнавальної діяльності здобувачів освіти.
14. Методика організації дослідницько-пошукової діяльності здобувачів освіти на теоретичних заняттях.
15. Методика формування soft skills у здобувачів освіти в процесі професійної підготовки.
16. Методи перевірки й оцінювання результатів професійного навчання здобувачів освіти.
17. Методика реалізації принципу свідомої активності здобувачів освіти на заняттях з дисципліни (назва).
18. Конструювання уроку професійного навчання з теми (підтеми) програми аграрного (будівельного, легкої промисловості) профілю.
19. Методична розробка занять професійного навчання за однією з тем дисципліни аграрного (будівельного, легкої промисловості) циклу.

20. Розробка комплексного методичного забезпечення дисципліни (назва) для підготовки здобувачів освіти галузевого профілю.
21. Методи навчання практичним умінням у процесі підготовки фахівців аграрної (будівельної, легкої промисловості) галузі.
22. Методика проведення лабораторно-практичних занять із професійно-теоретичних дисциплін.
23. Методика проведення теоретичних занять з дисциплін аграрного (будівельного, легкої промисловості) циклу.
24. Методика оцінювання навчальних досягнень кваліфікованих робітників на теоретичних заняттях з предмету (назва).
25. Активізація пізнавальної діяльності здобувачів освіти на прикладі вивчення тем аграрного (будівельного, легкої промисловості) циклу.
26. Методика організації позааудиторної роботи (гуртка) з дисципліни (назва).
27. Методика організації та проведення виробничих екскурсій у системі професійної підготовки здобувачів освіти.
28. Методика роботи викладача з наочними та дидактичними матеріалами на заняттях аграрного (будівельного, легкої промисловості) циклу.
29. Методика проведення першого заняття з дисципліни аграрного (будівельного, легкої промисловості) профілю.
30. Методика створення проблемних ситуацій на заняттях з дисципліни (назва).
31. Застосування активних методів навчання на заняттях з дисципліни аграрного (будівельного, легкої промисловості) профілю.
32. Методи встановлення міжпредметних зв'язків у процесі підготовки фахівців аграрного (будівельного, легкої промисловості) профілю.
33. Методика розробки дидактичних і цифрових навчальних матеріалів для професійної підготовки здобувачів освіти.
34. Застосування словесних методів навчання у викладанні дисциплін аграрного (будівельного, легкої промисловості) циклу.
35. Застосування практичних методів навчання у викладанні дисциплін спеціального циклу.
36. Методика індивідуалізації навчання здобувачів освіти на заняттях з дисципліни (назва).
37. Методика використання комунікативних технологій у професійному навчанні здобувачів освіти.
38. Активізація пізнавальної діяльності здобувачів освіти на заняттях теоретичного навчання в закладах професійної освіти галузевого профілю.
39. Методика формування практичних умінь здобувачів освіти на заняттях виробничого навчання з аграрних (будівельних, легкої промисловості) професій.
40. Формування техніко-технологічних знань і умінь здобувачів освіти аграрного (будівельного, легкої промисловості) профілю.

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Глухівський національний педагогічний університет
імені Олександра Довженка

Кафедра професійної освіти та
технологій сільськогосподарського виробництва

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри

канд. пед. наук, доцент

(науковий ступінь, учене звання)

Т. В. Самусь

(підпис) (ініціали, прізвище)

«__» _____ 20__ р.

ПЛАН-ГРАФІК
виконання курсової роботи

Тема: Впровадження міжпредметних зв'язків при підготовці майбутніх кваліфікованих робітників на прикладі вивчення дисципліни «Трактори та автомобілі»

Здобувач: Авраменко Петро Андрійович, спеціальність: А5.37 Професійна освіта (Аграрне виробництво, переробка сільськогосподарської продукції та харчові технології); ОПП: Професійна освіта (Аграрне виробництво, переробка сільськогосподарської продукції).

№ з/п	Розділи, підрозділи та їх зміст	Термін виконання	Відмітка наук. керівника про виконання
1.	РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ РЕАЛІЗАЦІЇ МІЖПРЕДМЕТНИХ ЗВ'ЯЗКІВ У ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ АГРАРНОГО ВИРОБНИЦТВА	Вересень - жовтень 20__	виконано
2.	1.1. Педагогічна сутність міжпредметних зв'язків у професійній освіті	вересень- 20__	виконано
3.	1.2. Методологічні основи та вимоги до реалізації міжпредметних зв'язків у навчанні технічних предметів	вересень- жовтень 20__	виконано
4.	РОЗДІЛ II. МЕТОДИКА ВПРОВАДЖЕННЯ МІЖПРЕДМЕТНИХ ЗВ'ЯЗКІВ У ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ТРАКТОРИСТІВ-МАШИНІСТІВ	жовтень- листопад 20__	виконано

5.	2.1 Стан реалізації міжпредметних зв'язків у професійній підготовці трактористів-машиністів	жовтень 20__	виконано
6.	2.2. Розробка фрагмента уроку з використанням міжпредметних зв'язків (на прикладі теми «Будова та принцип роботи паливної системи дизельного трактора»)	жовтень- листопад 20__	виконано
7.	2.3. Методичні рекомендації щодо удосконалення реалізації міжпредметних зв'язків у професійній підготовці трактористів-машиністів	жовтень- листопад 20__	виконано
8.	ВИСНОВКИ	листопад – грудень 20__	виконано
9.	СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	грудень 20__	виконано
10.	ДОДАТКИ	грудень 20__	виконано

Підпис здобувача _____

Зразок оформлення титульного аркуша курсової роботи

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Глухівський національний педагогічний університет
імені Олександра Довженка

Кафедра професійної освіти та технологій
сільськогосподарського виробництва

ТЕМА КУРСОВОЇ РОБОТИ

Курсова робота
з методики професійного навчання
студента(ки) _____
(шифр групи)

_____
_____
_____
(спеціальність, предметна спеціальність/спеціалізація,
назва ОПП)
факультету технологічної і професійної
освіти

_____
(форма здобуття освіти)

_____
(ПІБ здобувача освіти)

Науковий керівник _____
(науковий ступінь, вчене звання, ПІБ)

Глухів – 20____

Зразок оформлення змісту курсової роботи

ЗМІСТ	
ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ РЕАЛІЗАЦІЇ МІЖПРЕДМЕТНИХ ЗВ'ЯЗКІВ У ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ АГРАРНОГО ВИРОБНИЦТВА.....	6
1.1. Педагогічна сутність міжпредметних зв'язків у професійній освіті.....	6
1.2. Методологічні основи та вимоги до реалізації міжпредметних зв'язків у навчанні технічних предметів.....	11
РОЗДІЛ 2. МЕТОДИКА ВПРОВАДЖЕННЯ МІЖПРЕДМЕТНИХ ЗВ'ЯЗКІВ У ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ТРАКТОРИСТІВ-МАШИНІСТІВ.....	16
2.1. Стан реалізації міжпредметних зв'язків у професійній підготовці трактористів-машиністів.....	16
2.2. Розробка фрагмента уроку з використанням міжпредметних зв'язків (на прикладі теми «Будова та принцип роботи паливної системи дизельного трактора.....	22
2.3. Методичні рекомендації щодо удосконалення реалізації міжпредметних зв'язків у професійній підготовці трактористів-машиністів.....	26
ВИСНОВКИ	32
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	34
ДОДАТКИ.....	36

Зразок оформлення переліку умовних позначень, символів, скорочень

Перелік умовних позначень, символів, скорочень

ЗВО – заклад вищої освіти

ЗП(ПТ)О – заклад професійної (професійно-технічної) освіти

ЗФПО – заклад фахової передвищої освіти

ІКТ – інформаційно-комунікаційні технології

КГ – контрольна група

ЕГ – експериментальна група

ОП – освітня програма

ПК – професійна компетентність

ПН – професійне навчання

ПТО – професійно-технічна освіта

Зразок оформлення вступу курсової роботи

ВСТУП

Актуальність дослідження. У процесі інтеграції України до світового економічного простору зростає потреба у формуванні конкурентоспроможного трудового потенціалу, важливою складовою якого є підготовка кваліфікованих робітників із сформованою професійною компетентністю. Сучасний ринок праці потребує фахівців, здатних до безперервного професійного розвитку, опанування новітніх технологій та їх ефективного застосування у виробничій діяльності.

Сумська область є аграрно орієнтованим регіоном, у якому сільське господарство займає провідне місце в економіці. Ефективне функціонування аграрних підприємств неможливе без сучасної технічної бази та підготовлених кадрів. У господарствах області широко використовуються високопродуктивні трактори, зернозбиральні комбайни, ґрунтообробна та посівна техніка, що зумовлює підвищені вимоги не лише до рівня професійної підготовки, а й до сформованості професійної компетентності трактористів-машиністів.

У межах модернізації професійної освіти заклади професійно-технічної освіти Сумської області поступово оновлюють матеріально-технічну базу, що створює умови для якісної практичної підготовки здобувачів освіти та формування їхніх професійних умінь і навичок. Проте наявність сучасної техніки сама по собі не гарантує високого рівня готовності випускників до професійної діяльності, що актуалізує проблему цілеспрямованого формування професійної компетентності в освітньому процесі.

Разом із тим сучасне аграрне виробництво потребує тракториста-машиніста, здатного працювати з інноваційною технікою, застосовувати прогресивні технології, раціонально використовувати ресурси та приймати професійно обґрунтовані рішення. Це зумовлює необхідність пошуку ефективних педагогічних підходів до формування професійної компетентності майбутніх фахівців аграрної галузі відповідно до чинної нормативно-правової бази України.

Зкладами професійної (професійно-технічної) освіти області, науковцями здійснюється пошук дієвих механізмів підготовки кваліфікованих робітників аграрної галузі до професійної діяльності, здатних системно, послідовно і професійно виконувати роботу, бути компетентними фахівцями-професіоналами зі сформованим професійним мисленням, відповідно до нормативних документів державного рівня: Конституції України, Закону України «Про вищу освіту», Закону України «Про професійну освіту» та інших.

Теоретичною основою курсового дослідження стали наукові праці вітчизняних і зарубіжних учених, присвячені проблемам педагогічних технологій у професійній підготовці кваліфікованих робітників, формуванню професійної компетентності, психології праці та професійного становлення особистості, розвитку самоефективності, дистанційній освіті, а також підготовці майбутніх фахівців до професійної діяльності (А. Бандура, Л. Виготський, Б. Вовк, І. Зязюн, Є. Маринченко, Н. Ничкало, В. Опанасенко, Т. Самусь, О. Пометун та ін.).

Питання професійної підготовки фахівців аграрної галузі широко висвітлені у сучасних наукових дослідженнях. Разом із тим аналіз психолого-педагогічної та методичної літератури засвідчує недостатню увагу до проблеми організації навчання з окремих дисциплін професійного циклу та її впливу на формування професійної компетентності майбутніх кваліфікованих робітників, що визначає актуальність даного дослідження.

Аналіз науково-педагогічних джерел, а також результати спостережень за освітнім процесом підготовки майбутніх трактористів-машиністів сільськогосподарського виробництва у Державному професійно-технічному навчальному закладі «Путивльський професійний ліцей» під час педагогічної практики свідчать, що розв'язання означеної проблеми ускладнюється низкою суперечностей. Зокрема, між зростаючими вимогами суспільства до рівня професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників, здатних ефективно діяти в сучасних соціально-економічних і техніко-інформаційних умовах, та недостатнім упровадженням сучасних педагогічних технологій у процес формування їхньої професійної компетентності, а також недосконалістю методик їх практичного застосування в освітньому процесі.

Виявлення окреслених суперечностей, важливе практичне значення проблеми, нагальна потреба її розв'язання в теорії та практиці закладів професійної (професійно-технічної) освіти зумовили вибір теми дослідження «Методика формування професійної компетентності майбутніх трактористів-машиністів засобами сучасних педагогічних технологій».

Мета дослідження полягає у розробці та апробації елементів методики формування професійної компетентності майбутніх трактористів-машиністів із використанням сучасних педагогічних технологій у процесі професійного навчання.

Відповідно до мети дослідження визначено такі **завдання**:

1. З'ясувати особливості професійної діяльності майбутніх трактористів-машиністів сільськогосподарського виробництва та вимоги до їх професійної компетентності.
2. Проаналізувати стан дослідження проблеми формування професійної компетентності майбутніх трактористів-машиністів у педагогічній теорії та практиці закладів професійної (професійно-технічної) освіти.
3. Теоретично обґрунтувати доцільність використання сучасних педагогічних технологій у процесі професійного навчання майбутніх трактористів-машиністів.

4. Охарактеризувати особливості застосування сучасних педагогічних технологій на заняттях професійного навчання трактористів-машиністів.

5. Розробити та апробувати елементи методики формування професійної компетентності майбутніх трактористів-машиністів у процесі професійного навчання (на прикладі фрагмента уроку або практичного заняття).

6. Розробити методичні рекомендації з удосконалення процесу формування професійної компетентності майбутніх трактористів-машиністів у професійному навчанні

Об'єкт дослідження – процес професійної підготовки майбутніх трактористів-машиністів сільськогосподарського виробництва у закладі професійної (професійно-технічної) освіти.

Предмет дослідження – методика формування професійної компетентності майбутніх трактористів-машиністів засобами сучасних педагогічних технологій у процесі професійного навчання.

Для досягнення мети та розв'язання поставлених завдань у роботі використано такі методи дослідження: аналіз психолого-педагогічної та методичної літератури з проблеми дослідження; узагальнення наукових положень; спостереження за освітнім процесом під час педагогічної практики; вивчення та аналіз досвіду роботи викладачів і майстрів виробничого навчання; моделювання фрагмента уроку (практичного заняття).

Практичне значення дослідження полягає у можливості використання розроблених методичних рекомендацій та елементів методики формування професійної компетентності майбутніх трактористів-машиністів у процесі професійного навчання, зокрема під час проведення уроків і практичних занять з дисциплін професійного циклу.

Структура роботи: робота складається із змісту, вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків.

Зразок оформлення експериментальної частини дослідження курсової роботи

Тема курсової роботи: «Формування професійних умінь здобувачів освіти під час виробничого навчання у закладі професійної (професійно-технічної) освіти»

З метою вивчення стану сформованості професійної компетентності майбутніх кваліфікованих робітників було проведено педагогічне дослідження на базі ДПТНЗ «Путивльський професійний ліцей» серед здобувачів освіти II курсу, які навчаються за професією тракторист-машиніст сільськогосподарського (лісгосподарського) виробництва категорій А1, А2, В1. У дослідженні взяли участь 28 учнів.

Мета дослідження – експериментально перевірити ефективність використання професійно орієнтованих методів навчання у формуванні професійних умінь і навичок майбутніх трактористів-машиністів.

Експериментальна робота здійснювалася у три етапи: констатувальний, формувальний і контрольний.

Педагогічний експеримент проводився в умовах звичайного освітнього процесу та передбачав такі послідовні кроки:

1. Проведення первинної діагностики (анкетування, спостереження, виконання практичних завдань).
2. Аналіз отриманих результатів і встановлення початкових рівнів.
3. Розроблення комплексу педагогічних заходів (методична розробка) формувального етапу.
4. Реалізація формувального впливу під час уроків виробничого навчання.
5. Проведення повторної діагностики.
6. Порівняльний аналіз результатів та формулювання висновків.

Констатувальний етап

Метою констатувального етапу було визначення початкового рівня сформованості професійної компетентності здобувачів освіти та з'ясування особливостей організації виробничого навчання.

Основними завданнями цього етапу стали:

- аналіз рівня теоретичних знань з фахових дисциплін;
- визначення сформованості практичних умінь під час виконання виробничих завдань;
- виявлення ставлення учнів до обраної професії та рівня навчальної мотивації.

Реалізація констатувального етапу передбачала кілька послідовних кроків. Спочатку було проведено анкетування й індивідуальні бесіди з метою з'ясування професійних інтересів здобувачів освіти та усвідомлення ними значущості майбутньої професійної діяльності. Далі здійснювалося педагогічне спостереження під час уроків виробничого навчання з акцентом

на самостійність виконання завдань, дотримання технологічної послідовності операцій і правил охорони праці.

Оцінювання здійснювалося за чотирима критеріями: організованість і дотримання техніки безпеки, точність і послідовність технологічних операцій, правильність використання інструментів та рівень самостійності. За кожним критерієм визначалися рівні: високий, достатній, середній і низький.

Крім того, рівень сформованості професійних умінь визначався шляхом виконання практичних робіт виробничого характеру (табл. 2.1).

Таблиця 2.1

Результати діагностики рівня сформованості професійних умінь здобувачів освіти під час виконання практичних робіт

№	Назва практичного завдання	Критерії оцінювання	Високий рівень	Достатній рівень	Середній рівень	Низький рівень
1.	Підготовка робочого місця	Організованість, дотримання ТБ	6	8	10	4
2.	Виконання основної технологічної операції	Точність, послідовність дій	5	9	9	5
3.	Використання інструментів та обладнання	Правильність застосування	7	7	7	6
4.	Самостійність під час роботи	Мінімальна допомога майстра	4	8	8	5

Аналіз отриманих результатів засвідчив, що у більшості здобувачів освіти переважає середній рівень сформованості професійних умінь, що свідчить про недостатню самостійність під час виконання виробничих завдань, потребу в педагогічному супроводі та необхідність удосконалення організації виробничого навчання. Узагальнені результати діагностики подано на рис. 2.1.

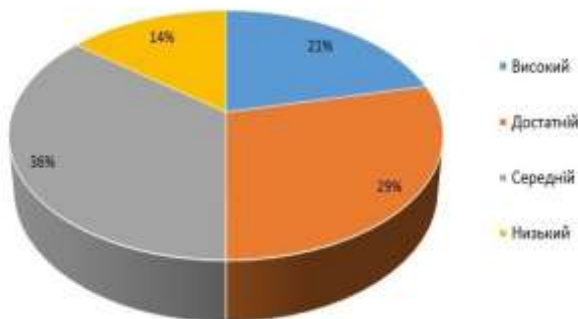

Рис. 2.1 Рівні сформованості професійних умінь здобувачів освіти на констатувальному етапі

З огляду на результати діагностики, метою подальшої роботи стало підвищення рівня професійної підготовки здобувачів освіти шляхом впровадження професійно орієнтованих методів навчання та активізації практичної діяльності учнів.

Формувальний етап

Враховуючи результати констатувального етапу, було прийнято рішення здійснити формувальний етап дослідження, спрямований на підвищення рівня сформованості професійних умінь здобувачів освіти шляхом удосконалення організації виробничого навчання та застосування професійно орієнтованих методів роботи.

Формувальний етап будувався з урахуванням професійної спрямованості навчання, зв'язку теорії з практикою та індивідуального підходу до здобувачів освіти.

У ході формувального етапу були проведені цільові інструктажі, поетапне навчання виконанню виробничих операцій (показ – пояснення – самостійне виконання); використання проблемних виробничих ситуацій; професійно орієнтовані бесіди та консультації зі здобувачами освіти з метою формування відповідального ставлення до виконання виробничих завдань, розвитку самостійності та підвищення мотивації до оволодіння професією.

Основними формами роботи стали:

- вступний та поточний інструктажі з виконання практичних робіт;
- бесіда на тему: «Значення професійної підготовки для майбутньої трудової діяльності»;
- консультація «Вимоги до якості виконання виробничих робіт».

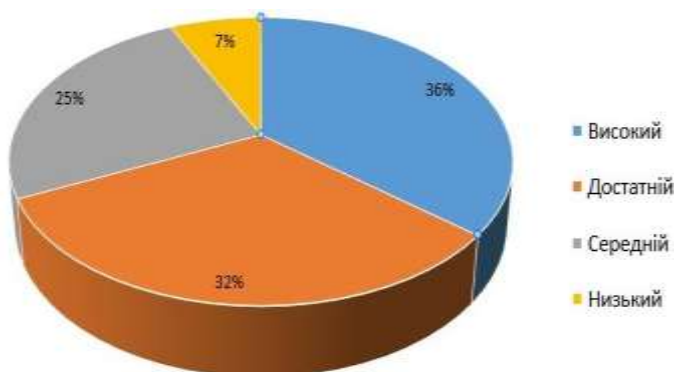
У ході формувального етапу спостерігалось поступове зростання рівня самостійності здобувачів освіти, підвищення якості виконання практичних завдань та більш усвідомлене дотримання технологічної дисципліни.

Контрольний етап

На контрольному етапі дослідження було здійснено перевірку ефективності впроваджених методичних заходів щодо формування професійних умінь здобувачів освіти.

Протягом тижня було проведено повторну діагностику з використанням тих самих практичних завдань і критеріїв оцінювання, що застосовувалися на констатувальному етапі.

Результати контрольного експерименту засвідчили позитивну динаміку рівнів сформованості професійних умінь (рис. 2.2).

Рис. 2.2 Динаміка рівнів сформованості професійних умінь здобувачів освіти

Порівняння результатів констатувального і контрольного етапів дало змогу встановити позитивну динаміку сформованості професійних умінь. Зросла кількість учнів з високим і достатнім рівнями, що свідчить про ефективність застосованих методичних прийомів.

Систематична організація виробничого навчання, проведення цільових інструктажів, професійно орієнтованих бесід і консультацій сприяли розвитку у здобувачів освіти відповідальності, працелюбності, дисциплінованості, організованості та самостійності.

Отже, результати контрольного етапу підтвердили ефективність запроваджених методичних заходів. Практична робота засвідчила, що цілеспрямований педагогічний вплив і активізація практичної діяльності забезпечують підвищення рівня професійної підготовки здобувачів освіти із середнього до достатнього й високого, а з низького – до середнього.

Таким чином, поставлену мету дослідження досягнуто, що підтверджено результатами експериментальної роботи.

Зразок оформлення висновків курсової роботи

ВИСНОВКИ

У процесі виконання курсової роботи було здійснено теоретичний аналіз науково-педагогічної літератури з проблеми професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників у закладах професійної (професійно-технічної) освіти та проведено педагогічне дослідження, спрямоване на формування професійних умінь здобувачів освіти у процесі виробничого навчання.

На основі аналізу наукових джерел встановлено, що ефективність підготовки кваліфікованих робітників значною мірою залежить від поєднання теоретичного навчання з практичною діяльністю, систематичності освітнього процесу, професійної спрямованості змісту навчання та врахування індивідуальних особливостей здобувачів освіти.

Результати констатувального етапу дослідження засвідчили, що більшість здобувачів освіти мають середній рівень сформованості професійних умінь. Це проявляється у недостатній самостійності під час виконання практичних робіт, труднощах у дотриманні технологічної послідовності операцій та потребі в постійному контролі з боку майстра виробничого навчання. Отримані дані підтвердили актуальність обраної теми та необхідність цілеспрямованого педагогічного впливу.

У ході формувального етапу було впроваджено комплекс педагогічних заходів, що включав проведення цільових інструктажів, професійно орієнтованих бесід і консультацій, організацію практичних робіт виробничого характеру та застосування принципів зв'язку теорії з практикою, систематичності й індивідуального підходу. Особливу увагу приділяли розвитку самостійності здобувачів освіти, формуванню відповідального ставлення до виконання виробничих завдань і дотриманню вимог охорони праці.

Контрольний етап дослідження показав позитивну динаміку у рівнях сформованості професійних умінь: збільшилася кількість здобувачів освіти з високим і достатнім рівнями професійної підготовки та зменшилася частка учнів з низьким рівнем. Це свідчить про результативність застосованих методів і форм організації виробничого навчання.

Проведене дослідження підтвердило, що цілеспрямована педагогічна робота, систематичне залучення здобувачів освіти до практичної діяльності та створення умов для формування професійно важливих якостей сприяють підвищенню якості підготовки майбутніх кваліфікованих робітників. У процесі навчання у здобувачів освіти формуються такі якості, як відповідальність, працелюбність, організованість, дисциплінованість, самостійність і уважність до вимог виробничої безпеки.

Отже, результати експериментальної роботи підтвердили доцільність запровадження професійно орієнтованих методів навчання у закладах професійної (професійно-технічної) освіти та довели ефективність обраного підходу до формування професійних умінь майбутніх кваліфікованих робітників.

Поставлена мета курсової роботи досягнута, усі визначені завдання виконані.

Зразок оформлення списку використаних джерел
за ДСТУ 8302:2015

Характеристика джерела	Приклад оформлення
Книги: Один автор	<p>1. Самусь Т. В. Формування здоров'язбережувальної компетентності майбутніх інженерів-педагогів : методичні рекомендації. Глухів, 2015. 62 с.</p> <p>2. Вовк Б. І. Організація самостійної роботи майбутніх викладачів практичного навчання ПТНЗ : методичні рекомендації (для студентів спеціальності 015 «Професійна освіта»). Суми, 2017. 122 с.</p> <p>3. Опанасенко В. П. Методичні рекомендації до виконання лабораторних робіт з дисципліни «Ремонт машин». Глухів, 2022. 121 с.</p> <p>4. Маринченко Є. О. Основи тваринництва : навч.-метод. посіб. : курс лекцій. Глухів, 2023. 207 с.</p>
Два автори	<p>1. Самусь Т. В., Опанасенко В. П. Формування методичної компетентності педагогів професійного навчання в процесі педагогічних практик: навчально-методичний посібник. Суми, 2017. 112 с.</p> <p>2. Самусь Т. В., Лівінський О. М. Основи охорони праці : конспект лекцій. Київ, 2014. 172 с.</p> <p>3. Маринченко Є. О., Ігнатенко Г. В. Інноваційні технології у підготовці майбутніх педагогів професійного навчання сільськогосподарського профілю: навч.-метод. посіб. Суми, 2021. 172 с.</p>
Три автори	<p>1. Самусь Т. В., Опанасенко В. П., Єрмоленко Є. І. Методичні вказівки до виконання курсової роботи з експлуатації машинно-тракторного парку. Глухів: РВВ ГНПУ, 2018. 73 с.</p> <p>2. Вовк Б. І., Ігнатенко Г. В., Маринченко Є. О. Методичні рекомендації до виконання курсової роботи з професійної педагогіки (для студентів спеціальності 015 «Професійна освіта»). Суми, 2018. 53 с.</p> <p>3. Samus Tetiana, Vovk Bohdan, Vovk Lyudmila. Development of creativity of future vocational education teachers in the process of their professional training. Science and education as the basis for the modernization of the world order: Education and Pedagogy, Philology, Linguistics and Literary Studies, Legal and Political Sciences. Monographic series «European Science». Book 35. Part 4. 2024. PP. 9-38.</p>

Продовж. табл. Приклади оформлення списку використаних джерел

Чотири автори	<p>1. Самусь Т. В., Опанасенко В. П., Маринченко Є. О., Вовк Б. І. Формування професійної компетентності майбутніх фахівців : монографія. Київ : Педагогічна думка, 2018. 256 с.</p> <p>2. Самусь Т. В., Вовк Б. І., Опанасенко В. П., Маринченко Є. О. Методичні рекомендації до виконання курсової роботи з методики професійного навчання (для студентів спеціальності А5 «Професійна освіта»). Глухів, 2026. 83 с.</p> <p>3. Вовк Б. І., Самусь Т. В., Маринченко Є. О., Опанасенко В. П. Компетентнісний підхід у професійній освіті : навч. посіб. Київ : Центр учбової літератури, 2025. 198 с.</p>
П'ять і більше авторів	<p>1. Самусь Т. В., Ковальчук В. І., Ігнатенко С. В., Росновський М. Г., Ігнатенко Г. В., Вовк Б. І., Опанасенко В. П. Підготовка майбутніх педагогів навчання на засадах компетентнісного підходу : кол. монографія / за наук. ред. В. І. Ковальчука. Глухів, 2020. 194 с.</p> <p>2. Методичні рекомендації до виконання магістерської роботи / укладачі : Ковальчук В. І., Самусь Т. В., Ігнатенко Г. В., Вовк Б. І., Опанасенко В. П., Маринченко Є. О. Глухів, 2023. 54 с.</p> <p>3. Самусь Т. В., Опанасенко В. П., Ковальчук В. І., Вовк Б. І., Маринченко Є. О., Авраменко Є. В., Шилко С. О. Наскрізна програма практичної підготовки здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня спеціальності А5.37 Професійна освіта (Аграрне виробництво, переробка сільськогосподарської продукції та харчові технології) : навч.-метод. посіб. Глухів, 2023. 119 с.</p>
Без автора	<p>1. Енциклопедія сільського господарства. Київ: Видавництво «Сільське господарство», 2020. 400 с.</p> <p>2. Атлас аграрних культур. Харків: Видавництво «Агроексперт», 2022. 100 с.</p> <p>3. Посібник з агрономії. Львів: Видавництво «Аграрна думка», 2023. 250 с.</p>
Багатотомний документ	<p>1. Компендіум аграрних наук. Т. 1–5. Київ: Видавництво «Наукова думка», 2018-2022.</p> <p>2. Енциклопедія сільськогосподарських технологій. Т. 1–3. Харків: Видавництво «Аграрна просвіта», 2020-2022.</p> <p>3. Збірник наукових праць інституту сільськогосподарських наук. Т. 1–10. Київ: Видавництво «Наукове слово», 2017-2026.</p>

Продовж. табл. Приклади оформлення списку використаних джерел

<p>Матеріали конференцій, з'їздів</p>	<p>1. Самусь Т. В. Формування професійної компетентності майбутніх педагогів професійного навчання засобами кейс-технологій. <i>Теорія і практика професійного становлення фахівця в інноваційному соціокультурному просторі</i>: матеріали 3-ї Міжнародної науково-практичної конференції науково-педагогічних, педагогічних працівників і молодих учених, Дніпро, 17–18 квітня 2025 р. Дніпро: Університет ім. Альфреда Нобеля, 2025. С. 231–235.</p> <p>2. Вовк Б. І. Формування готовності майбутніх педагогів професійного навчання до освітньої діяльності: інноваційні підходи та практики в умовах викликів ХХІ століття. <i>Освіта і наука ХХІ століття</i> : збірник матеріалів щорічної звітної науково-практичної конференції викладачів і докторантів (27-28 березня) Глухів, 2025. С. 49-51.</p> <p>3. Ющенко В. М. Процес формування та вдосконалення професійної компетентності майбутніх педагогів професійного навчання в сучасних освітніх умовах. <i>Розвиток педагогічної майстерності майбутнього педагога в умовах освітніх трансформацій</i>: матеріали. V Всеукраїнської науково-практичної конференції (4 квітня 2025 р.). Глухів, 2025. 324 с.</p>
<p>Словники</p>	<p>1. Аграрний словник : терміни, визначення, пояснення. Київ: Видавництво «Аграрний прогрес», 2025. 400 с.</p> <p>2. Економічний словник сільського господарства. Львів: Видавництво «Сільське господарство», 2019. 300 с.</p>
<p>Стандарти</p>	<p>1. ДСТУ ISO 7000:2016. Графічні символи, що їх використовують на устаткуванні. Показчик та огляд (ISO 7000:2004,1DT). Київ. 2016. 231 с.</p> <p>2. ДСТУ 4201:2019. Сільськогосподарська техніка. Терміни та визначення. Київ. 2019. 111 с.</p> <p>3. ДСТУ 6312:2023. Гербіциди. Методи випробувань. Київ. 2023. 221 с.</p>
<p>Каталоги</p>	<p>1. Каталог сортів сільськогосподарських культур. Київ: Видавництво «Аграрна наука», 2019. 150 с.</p> <p>2. Каталог агротехнічного обладнання 2022. Дніпро: Видавництво «Агротехніка», 2022. 200 с.</p> <p>3. Каталог насіння овочевих культур. Харків: Видавництво «Садиба», 2020. 100 с.</p>

Продовж. табл. Приклади оформлення списку використаних джерел

Дисертації	<p>1. Самусь Т. В. Формування здоров'язбережувальної компетентності майбутніх інженерів-педагогів у процесі професійної підготовки : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Глухів, 2016. 246 с.</p> <p>2. Вовк Б. І. Формування самоосвітньої компетентності майбутніх викладачів практичного навчання професійно-технічних навчальних закладів : дис. ... канд. пед. наук. Глухів, 2018. 324 с.</p> <p>3. Маринченко Є. О. Формування готовності майбутнього педагога професійного навчання до інноваційної діяльності у сільськогосподарському виробництві : дис. ... д-ра філософії. Глухів, 2021. 308 с.</p>
Автореферати дисертацій	<p>1. Опанасенко В. П. Формування дослідницьких умінь майбутніх інженерів-педагогів у процесі вивчення дисциплін професійно-орієнтованого циклу : автореф. дис. канд. пед. наук. Глухів, 2016. 21 с.</p> <p>2. Вовк Б. І. Формування самоосвітньої компетентності майбутніх викладачів практичного навчання професійно-технічних навчальних закладів : автореф. дис. ... канд. пед. наук. Глухів, 2018. 22 с.</p> <p>3. Самусь Т. В. Формування здоров'язбережувальної компетентності майбутніх інженерів-педагогів у процесі професійної підготовки : автореф. дис. ... канд. пед. наук. Глухів, 2016. 23 с.</p>
Патенти	<p>1. Зерноочисна машина : пат. № 157921 Україна; МПК (2024.01) A01F12/44 (2006.01), B07B1/00; заявка № у 2024 00563; заявл. 02.02.2024; опубл. 18.12.2024, бюл. № 51. 9 с.</p> <p>2. Мінікартоплекопалка : пат. № 160033 Україна; МПК (2025.01) A01D25/00; заявка № у 2025 00471; заявл. 05.02.2025; опубл. 30.07.2025, бюл. № 31. 83 с.</p>
Частина книги, періодичного, продовжуваного видання	<p>1. Самусь Т. В., Ігнатенко Г. В., Опанасенко В. П. Генераторні установки. Урок із предмета «Трактори». <i>Профтехосвіта</i>. 2019. № 1(121). С. 52–59.</p> <p>2. Опанасенко В. П. Технології вирощування зернових культур. Сучасні аспекти сільського господарства. Львів : Видавництво «Аграрна просвіта», 2024. С. 120–135.</p> <p>3. Ігнатенко Г. В., Самусь Т. В. Кривошипно-шатунний механізм. Урок із предмета «Спеціальна технологія». <i>Профтехосвіта</i>. 2019. № 8(128). С. 44–55.</p>

Продовж. табл. Приклади оформлення списку використаних джерел

Електронні ресурси	<p>1. Закон України «Про вищу освіту» від 01.07.2014 № 1556-VII, редакція від 01.09.21. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text (дата звернення 04.02.2026).</p> <p>2. Національний стандарт України. Інформація та документація. Бібліографічний опис скорочення слів і словосполучень українською мовою. Загальні вимоги та правила, від 01.01.2014. URL: http://lib.zsmu.edu.ua/upload/intext/dstu_3582_2013.pdf (дата звернення 04.02.2026).</p> <p>3. Стандарт вищої освіти України. Другий (магістерський) рівень, галузь знань 01 – Освіта / Педагогіка, спеціальність – 015 Професійна освіта (за спеціалізаціями). URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/2020/11/20/015_profesiyna_osvita_mahistr.pdf (дата звернення 04.02.2026).</p>
--------------------	--

Приклад доповіді за темою курсової роботи

Доповідь

Шановні члени комісії, шановні присутні! Дозвольте представити основні результати нашого курсового дослідження на тему: «Педагогічне керівництво виробничою практикою здобувачів освіти у закладах професійної (професійно-технічної) освіти та шляхи його удосконалення».

Актуальність обраної теми зумовлена сучасними потребами аграрного сектору в конкурентоспроможних, мобільних та професійно підготовлених кадрах. Сьогодні від майбутнього кваліфікованого робітника аграрної галузі вимагається не лише володіння професійними вміннями й навичками, а й сформованість таких особистісних якостей, як відповідальність, дисциплінованість, культура праці, здатність самостійно приймати рішення у виробничих ситуаціях.

Особливу роль у формуванні професійної компетентності здобувачів освіти відіграє виробнича практика, адже саме вона забезпечує інтеграцію теоретичних знань із реальними умовами аграрного виробництва. Ефективність цього процесу значною мірою залежить від якості педагогічного керівництва з боку майстра виробничого навчання та керівників практики від підприємства.

Метою курсової роботи було дослідити особливості педагогічного керівництва виробничою практикою здобувачів освіти у ЗП(ПТ)О аграрного профілю та визначити шляхи його удосконалення.

Об'єктом дослідження є професійна підготовка учнів у закладах професійної (професійно-технічної) освіти.

Предметом дослідження виступала організація та методика педагогічного керівництва виробничою практикою.

У процесі дослідження були поставлені такі завдання:

1. Проаналізувати наукову, педагогічну та методичну літературу з проблеми керівництва виробничою практикою у закладах професійної (професійно-технічної) освіти аграрного профілю.
2. Охарактеризувати особливості навчально-виробничого процесу в ЗП(ПТ)О аграрного профілю.
3. Розглянути порядок організації та керівництва виробничою практикою.
4. Визначити стан і якість педагогічного керівництва практикою у закладах професійної (професійно-технічної) освіти аграрного профілю.
5. Розробити методичні рекомендації щодо її удосконалення.

У ході роботи встановлено, що виробнича практика є невід'ємною складовою професійної підготовки майбутніх робітників аграрної сфери та спрямована на формування практичних умінь роботи з сучасною сільськогосподарською технікою, обладнанням і технологіями.

Дослідження, проведене шляхом анкетування здобувачів освіти, показало, що ключову роль у керівництві виробничою практикою відіграє майстер

виробничого навчання у взаємодії з керівниками практики від підприємств. Саме від узгодженості їх дій залежить рівень адаптації учнів до виробничих умов та якість сформованих професійних компетентностей.

Виявлено, що здобувачі освіти позитивно оцінюють проходження практики на аграрних підприємствах, отримують своєчасну допомогу під час виконання виробничих завдань і мають можливість закріпити теоретичні знання на практиці. Разом із тим, матеріально-технічна база окремих господарств потребує оновлення, що впливає на ефективність навчання.

На основі результатів дослідження були розроблені методичні рекомендації щодо вдосконалення педагогічного керівництва виробничою практикою, зокрема: посилення співпраці закладів освіти з аграрними підприємствами, систематичний методичний супровід практики, упровадження елементів наставництва та індивідуального підходу до здобувачів освіти.

Підсумовуючи, можна зробити висновок, що ефективне педагогічне керівництво виробничою практикою є важливою умовою формування професійної компетентності майбутніх фахівців аграрної галузі та підвищення їх конкурентоспроможності на ринку праці.

Дякую за увагу.

Практичні поради, наукова фразеологія під час написання курсової роботи

Мова курсової роботи повинна відповідати вимогам академічної доброчесності та наукового стилю, який передбачає точність, логічність, послідовність і обґрунтованість суджень. Типовими помилками студентських досліджень є надмірне використання загальних фраз, риторичних запитань, художньої образності або описів, не пов'язаних із темою. Такі елементи ускладнюють сприйняття дослідження як курсової роботи, затуманюють основну думку й створюють враження відсутності глибокого аналізу. Особливо проблематичним є невиправдане цитування без осмислення та включення до авторської аргументації.

Наукова термінологія:

Вступ

У дослідженні визначено актуальність...

Обґрунтовано актуальність... Розкривається стан...

Останні дослідження ..... показали...

У цьому зв'язку ..... писав, що...

Іншу картину спостерігаємо...

Експерименти показують, що... залежить...

Нині перед... поставлені великі і...

Нині наука про... перетворилась...

Згідно із сучасним уявленням...

Крім того, встановлено, що...

Окреслено теоретико-методологічні засади...

Стан наукової розробки теми дозволяє зробити висновок...

Аналіз проблеми.... дозволяє зробити висновок про те, що...

Окрему увагу приділено питанню...

Також проаналізовано...

Відзначено, що...

Детально проаналізовано...

Висловлено думку щодо...

Багаточисельні дослідження свідчать про те...

Таким чином, ... зробив достатньо довільне і помилкове узагальнення...

У контексті цифрової трансформації освіти актуальність теми набуває нових вимірів...

Останні дослідження у сфері застосування штучного інтелекту в освіті засвідчують...

Основна частина

Досить згадати...

Зауважимо лише, що...

Тобто можна, не вдаючись....., сказати, що...

Можна погодитися, що...
Звичайно...
Показовим прикладом є...
Важливо те, що...
Зі всього сказаного видно, що...
Нам, проте, здається, що...
Зате щодо...
З погляду нашої теми...
Вище згадано..
Ясна річ, що...
Згідно з...
В окремих випадках мова йде про...
За такого підходу, зрозуміло, не можна...
Існує потреба окреслити...
У зв'язку з цим зазначимо...
Зрозуміло з попереднього...
Крім усього сказаного вище...
Звернемо увагу...
Поширені думки, що...
Нам здається, що...
Треба сказати, що...
Як уже згадувалося...
Нарешті,...
Спинимося коротко на кількох моментах... Загалом...
Однак треба зауважити...
Нагадаємо, що...
Може видатись, що...
Показово, що...
Важливим винятком є праця...
З цього приводу ... пише, що...
Тут звернено тільки увагу на те, що...
Закономірно, що...
Цілком очевидно, що...
Залишається додати, що...
Варто особливо підкреслити...
Посутнє уточнення вносить у це питання...
Усім цим зумовлено...
Особливу увагу привертає взаємозв'язок між рівнем цифрової компетентності педагогів та ефективністю навчального процесу...
Показовим є приклад впровадження адаптивного навчання на основі ІКТ...

Висновки

Отже...

Відтак...

Як бачимо...

Підсумовуючи висловлені вище спостереження... Такий підхід дозволяє вбачати...

Зрештою...

Залишається додати, що...

З цього випливає висновок...

Дослідження дозволяє стверджувати, що...

У підсумку слід наголосити, що отримані результати можуть слугувати підґрунтям для подальших емпіричних досліджень...

З урахуванням викладеного можна рекомендувати... для вдосконалення професійної підготовки... [Вертипорох О. В. Як написати наукову роботу з літератури: методичні рекомендації. Черкаси, 2014. 70 с. с. 54–57].

Навчально-методичний посібник

Самусь Тетяна Володимирівна
Вовк Богдан Іванович
Опанасенко Віталій Петрович
Маринченко Євгеній Олегович
Ющенко Валентина Михайлівна

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ВИКОНАННЯ КУРСОВИХ РОБІТ З МЕТОДИКИ ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ

*для здобувачів спеціальності А5 Професійна освіта
спеціалізацій А5.37 Аграрне виробництво, переробка сільськогосподарської
продукції та харчові технології, А5.31 Будівництво та зварювання,
А5.36 Технологія виробів легкої промисловості*

Підп. до розповсюдження 29.04.2026.
Формат 60x84/16. Умов. друк. арк. 4,94. Зам. №3566
Облік.-вид. арк. 4,31. Папір офсетний. Гарнітура Таймс.
Видавництво Глухівського національного педагогічного
університету імені Олександра Довженка
41400, м. Глухів, Сумська обл., вул. Київська, 24
тел/факс (05444) 2-33-06.
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи СМв №046 від 16 червня 2014 року

